

VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ KOMUNIKACE

Katedra vizuální tvorby

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Role dokumentární fotografie v dějanech Ukrajiny

2024

Alina Yakymtso

VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ KOMUNIKACE

Katedra Vizuální tvorby

Atelier Fotografie a audiovize

Role dokumentární fotografie v dějanech Ukrajiny

Praktická část: Soubor fotografií dokumentující život Ukrajinců
během války

Teoretická část: Role dokumentární fotografie v dějanech Ukrajiny

Autorka: Alina Yakymtso

Vedoucí práce: Mgr. Jan Pohribný

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpala. Stvrzuji, že všechny odevzdané výtisky mé bakalářské práce se shodují s elektronickou verzí v informačním systému VŠKK a souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely studia a výzkumu.

V Praze dne.....   Podpis autora:

Poděkování

Ráda bych vyjádřila svou vděčnost především svému vedoucímu práce, Mgr. Janu Pohribnému, za jeho cenné rady, pozvání na výstavy a čas, který mi věnoval během konzultací. Dále bych ráda poděkovala Olze Kovalové za poskytnutí užitečných informací a pomoc, a všem, kdo se zúčastnili mého projektu. A samozřejmě mé rodině a přátelům za jejich neustálou podporu.

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje dokumentární fotografii na Ukrajině a jejímu významu v jejích dějinách. Prozkoumávám objevení a rozvoj dokumentární fotografie a vliv ukrajinských fotografů a fotografických společností, kteří formovali její vývoj na Ukrajině.

V teoretické části práce se věnuji objevení dokumentární fotografie na Ukrajině, jejímu vývoji v meziválečném období a v sovětské éře a dále zkoumám její rozvoj od počátku nezávislosti Ukrajiny.

V praktické části představuji vlastní dokumentární fotografický soubor, kde ukazují každodenní život ukrajinského národu během války. Moje práce odhaluje jak "jasné", tak "temné" stránky každodenního života Ukrajinců během války. S využitím světla, stínů a palety barev vyjadřuji atmosféru, kterou jsem zažila během své cesty na Ukrajinu.

Fotografie zachycují různá města, včetně mého rodného Ternopilu, impozantní metropole Kyjeva a odvážného městského centra Irpinu, označeného jako město hrdinů.

Cílem mé práce je prozkoumat historii ukrajinské dokumentární fotografie a představit ukrajinské fotografie českému publiku.

Klíčová slova: Ukrajinská fotografie, dokumentární fotografie, moderní ukrajinští fotografové, válečná fotografie, dějiny Ukrajiny

Abstract

The bachelor thesis is devoted to documentary photography in Ukraine and its importance in its history. I explore the discovery and development of documentary photography, as well as the influence of Ukrainian photographers and photographic societies that shaped its evolution in Ukraine.

In the theoretical part of the thesis, I delve into the discovery of documentary photography in Ukraine, its development during the interwar period and the Soviet era, and further examine its evolution since the beginning of Ukraine's independence.

In the practical part, I present my own documentary photographic series, showcasing the everyday life of the Ukrainian people during the war. My work unveils both the "bright" and "dark" sides of Ukrainians' everyday life during the war. By utilizing light, shadows, and a color palette, I aim to convey the atmosphere I experienced during my journey to Ukraine. The photographs capture various cities, including my hometown of Ternopil, the grand metropolis of Kyiv, and the resilient urban center of Irpin, recognized as a city of heroes.

The aim the thesis is to explore the history of Ukrainian documentary photography and introduce Ukrainian photographers to a Czech audience.

Keywords: Ukrainian photography, documentary photography, modern Ukrainian photographers, war photography, history of Ukraine

Obsah

Úvod.....	1
1. Zrození a rozvoj fotografického průmyslu na ukrajinských zemích.....	3
1.1. Počátky fotografie na západní části Ukrajiny	3
1.1.1.Sdružení fotografů.....	10
1.2. Počátky fotografie v centrální části Ukrajiny.....	11
1.3. Počátky fotografie ve východní části Ukrajiny	18
1.4. Závěrečné srovnání rozvoje dokumentární fotografie na zemích Ukrajiny	23
2. Vývoj fotografie na zemích ukrajiny v meziválečném a sovětském období.....	25
2.1. Vliv sovětské vlády na tvorbu ukrajinských fotografů od začátku 20. do 50. let 20. století	25
2.1.1. Borys Kosarev.....	27
2.1.2. Diya Hai	28
2.1.3. Jakiv Davydzon.....	29
2.2. 50.-60. léta.....	31
2.2.1. Iryna Pap	32
2.3. 60.-80.léta.....	33
2.3.1. Mykola Kozlovskij.....	34
2.4. Charkovská škola nové fotografie.....	36
2.4.1. Borys Mychajlov	37
2.4.2. Jevhen Pavlov.....	38
2.5. Fotografická generace fotografů v Dněpru	40
2.6. Sdružení fotografů v Kyjevě	41
2.7. Závěr	41
3. Fotografie na Ukrajině od její nezávislosti	42
3.1. Valerij Miloserdov	45
3.2. Alexandr Chekmenev.....	46
3.3. Mykola Trokh	47
3.4. Olexandr Glyadelov	48
3.5. Viktor Maruščenko.....	50
3.6. Anna Voitenko	52
3.7. Evgeniy Maloletka	54
3.8. Mstyslav Černov	55
3.9. Vjačeslav Ratynskyi.....	56

3.10.	Julie Poly	58
3.11.	Taras Bychko	59
3.12.	Závěr	60
	Závěr	62
	Praktická část	63
	Seznam použité literatury.....	70
	Seznam internetových zdrojů.....	71

Úvod

Fotografie jako prostředek komunikace, uchovávání a přenosu informací, forma záznamu reality je nedílnou součástí lidských dějin. Za dobu své existence se stala součástí každodenního života a fotografie má velký vliv na lidské vnímání a vědomí. Susan Sontagová tvrdí, že sbírat fotografie znamená sbírat svět. Fotografické obrazy jsou součástí světa, miniaturami reality, které si může kdokoli vyrobit nebo koupit.¹

Dokumentární fotografie hraje v dějinách lidstva nesmírně důležitou roli. Od té doby, co mají lidé možnost zachytit okamžik fotoaparátem, je lidstvo schopno uchovávat informace a události ve vizuální podobě a předávat je dalším generacím. Pomocí fotografie lze vyprávět příběh nejen jednoho člověka, ale i celé rodiny, národa a někdy i celého lidstva.

Dokumentární fotografie je fotografický žánr zaměřený na realistické zobrazení a dokumentaci událostí, lidí, míst a sociokulturních jevů. Pomáhá lépe pochopit minulost a studovat historii a může být také nástrojem pro vzdělávání veřejnosti a podněcování k akci, která by situaci změnila.

Dějiny ukrajinské dokumentární fotografie je stále třeba podrobně prozkoumat, protože dosud neexistuje jasná periodizace ani jednotná terminologie. "Dějiny ukrajinské fotografie jako umění ještě nebyly napsány," říká fotograf a badatel Oleksandr Liapin. Proto jsem si vybrala toto téma. Ve škole ani na univerzitě jsem mnoho o ukrajinských fotografech neslyšela, a tak si myslím, že nastal čas toto téma prozkoumat a podělit se o své poznatky. Věřím, že na Ukrajině bylo a stále je mnoho talentovaných lidí, ale málokdo o nich ví. Doufám, že moje diplomová práce pomůže rozšířit znalosti o ukrajinské fotografii alespoň v České republice.

Ke studiu tohoto tématu mě přiměl především začátek ruské invaze na Ukrajinu v plném rozsahu. V médiích se začalo objevovat stále více fotografií ukrajinských fotografů, jejichž jména jsem do té doby neznala. Tehdy jsem si uvědomila, jak důležité je zachovat a zkoumat kulturu mé rodné země. Proto jsem se rozhodla věnovat se výzkumu historie ukrajinské fotografie, protože mnoho lidí ukrajinské umělce vůbec nezná.

Oleksandr Trachun, autor knihy "Dějiny ukrajinské fotografie 19.-21. století", rozděluje historii ukrajinské fotografie do tří hlavních období. První období je předsovětské, kdy se

---

¹ Sontag 2002. s.9

formovalo fotografické odvětví a fotografové, kteří působili na území Ukrajiny, byli uznáváni v zahraničí. Druhé období je sovětské: doba porážky domácích příznivců světového umění, půlstoletí sucha, dominance socialistického realismu, který vedl k výraznému zaostávání za světovou úrovní. A konečně třetí období jsou léta ukrajinské nezávislosti, období dohánění a pokusů o opětovné prosazení se ve světě fotografie. Moje bakalářská práce sleduje tato tři období. ²

V první části bakalářské práce se zabývám počátky fotografie a jejím vývojem na Ukrajině. Jelikož Ukrajina byla pod vlivem několika říší, zkoumám zvláště západní, střední a východní část země a nakonec analyzuji jejich rozdíly a podobnosti.

Ve druhé části se zabývám stavem dokumentární fotografie na Ukrajině v meziválečném a sovětském období, které trvalo od roku 1918 do roku 1991. Zkoumám, jak politický vývoj, propaganda a restrikce ovlivnily formování ukrajinské dokumentární fotografie v tomto období.

Ve třetí kapitole se věnuji významným osobnostem ukrajinské dokumentární fotografie od získání nezávislosti Ukrajiny. Analyzuji, jak politický a kulturní kontext a události spojené s vývojem ukrajinské společnosti po získání nezávislosti ovlivnily jejich tvorbu. Zkoumám také projekty, které vznikly jako reakce na tyto události. Cílem této kapitoly je lépe pochopit zvláštnosti ukrajinského umění a jeho roli v současné společnosti.

V praktické části představuji vlastní dokumentární sbírku fotografií, která zachycuje každodenní život ukrajinského lidu během války. Mé práce odhalují jak "světlé", tak "temné" stránky každodenního života Ukrajinců za války. Pomocí světla, stínů a barevné palety zprostředkovávám atmosféru, kterou jsem zažila během svých cest po Ukrajině. Fotografie zachycují různá města, včetně mého rodného města Ternopilu, impozantní metropole Kyjeva a města Irpinu, které je známé jako město hrdinů.

---

² Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

1. Zrození a rozvoj fotografického průmyslu na ukrajinských zemích

Před seznámením s historií fotografie na Ukrajině je důležité znát několik základních informací o dějinách Ukrajiny. Většina ukrajinských zemí na začátku 19. st. byla pod kontrolou různých říší. V předvečer první světové války byla území na levém a pravém břehu Dněpru, Slobodná Ukrajina a Jižní Ukrajina součástí Ruského impéria. Rakousko-Uhersko okupovalo východní Halič (Lvovskou oblast), jižní Bukovinu a Zakarpatí. Po rozpadu Rakouska-Uherska v roce 1918 vznikla nezávislá Západoukrajinská lidová republika, jejíž území bylo až do roku 1919 rozděleno mezi sousední země: Halič zabralo Polsko, jižní Bukovinu Rumunsko a Zakarpatí si rozdělilo Maďarsko a Československo.³ Tyto politické události měly značný dopad na formování identity a kultury Ukrajiny, což bylo také patrné v oblasti fotografie a vizuálního umění.

Stojí za to vědět, že stopy ukrajinské státnosti, včetně její armády, vlády a zákonů, zlikvidovali ruští carové. Na územích, která patřila Ruské říši, byl zakázán ukrajinský jazyk. Ukrajinci dlouhou dobu bojovali za svobodu a nezávislost vlastního státu, a proto je oblast ukrajinské dokumentární fotografie stále málo prozkoumána.⁴

1.1. Počátky fotografie na západní části Ukrajiny

Vynález fotografie ve světě se datuje do první poloviny devatenáctého století. Za oficiální datum objevu fotografie se považuje 7. leden 1839. Na Ukrajině fenomén fotografie objevil J. Gloisner⁵ ve Lvově v létě roku 1839. V témže roce Josef Berres⁶ prováděl četné pokusy s tiskem otisků z daguerrotypií technikou leptu. Lept je proces, který se používá k vytvoření tiskových bloků z fotografických negativů nebo pozitivů, které lze pak použít k tisku obrázků na papír nebo jiné materiály. Takový proces by mohl být použit k reprodukcí nebo šíření daguerrotypických obrazů.⁷

---

³ [„Ukrajinské země jako součást ruské a rakousko-uherské říše.“] Studies.in.ua. [online] https://studies.in.ua/histor_ukr/1121-tema-6-ukrayinsk-zeml-u-sklad-rosyskoyi-ta-avstro-ugorskoyi-mpery-knec-hv-pochatok-xx-st.html

⁴ Máček 2010

⁵ 1808-? Průkopník fotografie na západní Ukrajině, doktor medicíny.

⁶ 1796-1844. Rakouský lékař, anatom, profesor, vedoucí katedry anatomie na Lvovské univerzitě.

⁷ Didur 2003, s.5

Ve druhé polovině 19. století byli průkopníky ukrajinské fotografie v západoukrajinských zemích A. Karpjuk a V. Šuchevyč ve Lvově, S. Dmokhovskij a E. Ljubovyč v Přemyšli a F. Velyčko ve Stanislavi (dnes Ivano-Frankivsk).⁸

Do roku 1918 byl Lvov součástí Rakouska-Uherska a po roce 1919 součástí Polska. Úroveň rozvoje fotografie ve městě byla poměrně vysoká, ve Lvově v tomto období pracovalo přibližně 400 fotografů.⁹

Na konci 19. století se objevily fotografické časopisy a pohlednice a díky rozvoji fotomechanických tiskových procesů (polotónových procesů) se objevily první fotografie v novinách. Koncem devatenáctého a začátkem dvacátého století se objevily první výzkumy v oblasti vědecké fotografie, vydávání odborné literatury, vznikla široká síť profesionálních fotografických institucí a amatérských fotografických sdružení, rozvinul se systém fotografického vzdělávání a byla zahájena rozsáhlá výstavní činnost. V tomto období byla díla ukrajinských fotografů na světové úrovni, o čemž svědčí ocenění, která získávali na evropských výstavách.¹⁰

Jednou z významných osobností počátků fotografie na Ukrajině byl Josef Eder, rakouský fotochemik a zakladatel fotochemické laboratoře na Lvovské univerzitě, který v roce 1861 založil fotografickou instituci v hotelu „Anglický“. Zabýval se žánry portrétní fotografie, zátiší, dokumentární fotografie a fotografie architektury. V roce 1867 pořídil 20 fotografií Lvova a vystavoval je v hotelu. Eder vydal fotografické album pohledů na silnici Lviv-Brody, album význačných památek Lvova.¹¹

---

⁸ Horevalov, Serhiy, Zykun, Natalia. „*Photography and Development of Photo Industry in Ukraine: History and Modernity (to the 180th Anniversary of Photography)*” Scientific Notes of Institute of Journalism, T. 1 (76) 2020, s.57

⁹ Trachun 2014, s. 72

¹⁰ Didur 2013, s.6

¹¹ Trachun 2014, s. 72

1) Pohled na Lvov od Józefa Edera. Uprostřed je chrámová synagoga. Fotografie z druhé poloviny 19. století.

Další lvovský fotograf Edward Trzemeski byl autorem fotoalb Pohledy na město Lvov, Výstava stavebního průmyslu ve Lvově v roce 1892 a Výstava zemské zemědělské a průmyslové výstavy ve Lvově v roce 1877. Na základě jeho prací byly vydány první ilustrované pohlednice s pohledy na Lvov. V roce 1869 otevřel ve Lvově fotografickou instituci. V roce 1885 zavedl ve Lvově fotokinografii (druh rytiny nebo tisku, který využívá světlocitlivé materiály na bázi zinku). Byl také členem Vídeňské fotografické společnosti.¹²

Ve Lvově se fotografii věnovaly také ženy, například Wanda Diamandová.¹³ Od roku 1936 působila jako knihovnice Lvovské fotografické společnosti. Janina Mierzecka¹⁴ se věnovala různým žánrům. Proslavila se sérií 120 fotografií «Pracující ruce».¹⁵

Jaroslav Savka byl neúnavným propagátorem umělecké fotografie a organizátorem ukrajinského amatérského fotografického hnutí v meziválečné Haliči.¹⁶ Jeho tvorba se vyznačuje žánrovou pestrostí, známý je také svými výzkumy v oblasti formalismu.

---

¹² Trachun 2014, s. 73

¹³ 1895-?

¹⁴ 1896-1987. Polská fotografka a grafička.

¹⁵ Tamtéž, s. 74

¹⁶ Vorobkalo, Dzvinka. „Ukrajinská fotografie Lvova v osobnostech. Portrét číslo devět: Jaroslav Savka“. <https://photo-lviv.in.ua/> [online]

Když byla v roce 1930 ve Lvově založena Ukrajinská fotografická společnost (UFOTO), stal se Savka jejím členem a aktivním organizátorem uměleckého života meziválečného Lvova. V letech 1930-1932 se účastnil fotografických výstav Ukrajinské fotografické společnosti, kde získal ocenění za své dílo "Svjatojurská lucerna". V roce 1937 získal povolení k otevření osobní fotografické instituce "Camera". V roce 1933 byly práce lvovského fotografa vystaveny na první mezinárodní výstavě UFOTO v Chicagu.¹⁷ Jaroslav Savka byl výkonným redaktorem prvního západoukrajinského měsíčníku Světlo a stín.¹⁸

K rozvoji fotografie ve Lvově přispěl také Henryk Mikolasz¹⁹. V roce 1901 pořídil 20 fotografií města a jeho okolí, které vydal jako pohlednice. V roce 1906 patřil Mikoliáš k nejlepším fotografům v Rakousku a Německu (Lvov byl součástí Rakouska-Uherska). Mezi jeho vynikající fotografie patří: "Pohled na Lvov" (1901), "Vláčení" (1905), "Dívka s morelami" (1910), "Sova" (1913), "Autoportrét" (1929), "Hlína a sklo" (1928), "Jih" (1929). Celkem bylo publikováno 60 jeho fotografií. V letech 1925-1928 vedl spolu s J. Mežeckou fotografickou instituci ve Lvově. Mikolasz se zúčastnil mnoha fotografických výstav v Krakově, Budapešti, Vídni, Glasgow, Paříži, Lodži a Budapešti. V roce 1903 získal ocenění na Slovanské výstavě fotografie.²⁰

Při analýze Mikolaszove fotografické tvorby je třeba uvést, že v letech 1903-1907 byl příznivcem piktorální fotografie, vyznávající hlavní myšlenky secesionistů; v letech 1910-1916 se zajímal o nové metody pozitivního tisku. Mikolaj jako první ve Lvově fotografoval zvířata ve volné přírodě, k čemuž zkonstruoval speciální přístroj pro fotoaparát. Henryk Mikolasz vydal tři malé knihy o fotografických technikách "Polskie slownictwo fotograficzne" (1910). on připravil rukopis "Výuka fotografie na Lvovském polytechnickém institutu" (1921-1931). Tato práce byla výsledkem jeho pedagogické činnosti.²¹

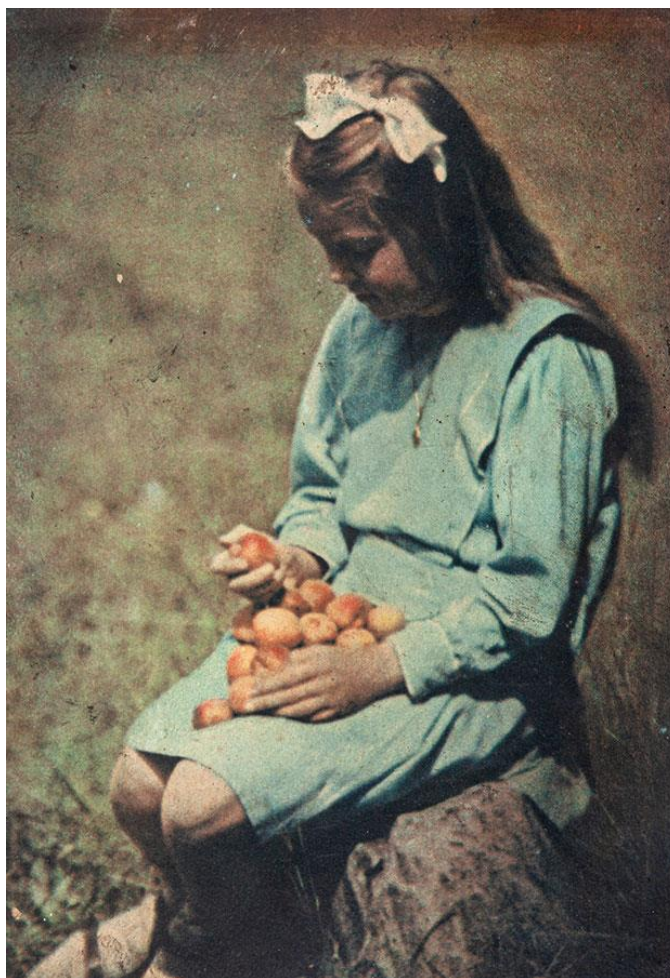
¹⁷ Trachun 2014, s. 75

¹⁸ Časopis fotografii „Světlo a stín“ se vydával ve Lvově v letech 1933-1939.

¹⁹ 1872-1931

²⁰ Trachun 2014, s. 77

²¹ Tamtéž, s.77

2) Henryk Mikołajczyk "Dívka s meruňkami", 1910.

Oleksii Balytskyi v letech 1912-1914 se věnoval fotografování v oblasti Huculska. Od roku 1920 se účastnil práce fotografických skupin v Čechách, byl členem pražského fotoklubu (1923). Pracoval na kurzech pozitivního procesu a retuše. Zúčastnil se prvního mezinárodního fotografického salonu v Praze (1928). Dlouhá léta sbíral diapositivy o místní historii Haliče. Mezi jeho díla patří například "Z pražského ghetta".²²

Mykola Uhryn-Bezgrýšnyj²³ byl fotograf, básník a publicista. Byl jedním ze zakladatelů Tiskové kanceláře ukrajinských střelců Sič, kde působil jako vojenský novinář a fotograf. V roce 1916 úspěšně absolvoval fotografický kurz ve Vídni. Mykola Uhryn-Bezgrýšnyj byl také zakladatelem Společnosti světelného malířství ukrajinské armády Sič a působil jako organizátor fotografických výstav ve Lvově a ve Vídni.²⁴

---

²² Trachun 2014, s. 79

²³ 1883-1960

²⁴ Tamtéž, s. 80

Alexander Kibler (1874-1964) byl nejen fotografem, umělcem a měl znalosti a dovednosti v oblasti chemie a fyziky, ale osvědčil se také jako inovátor a vynálezce v oblasti fotografie. Stejně jako ostatní fotografové své doby používal pouze přirozené světlo, které dodávalo snímku "měkkost", jež odlišuje staré fotografie od moderních.²⁵

Ve 30. letech 20. století navštívili jeho ateliér zástupci společnosti Kodak, pravděpodobně aby nabídli nějaké výrobky, a s údivem si prohlédli přístroj na zvětšování fotografií, který Kiebler sám navrhl. Tento přístroj umožňoval zhotovovat portréty velkých rozměrů, přičemž Kodak dosud nic podobného nevyráběl.²⁶

Mezi Kiblerova díla patří např: "Kolomyjské dámy a mladí lidé", "Mladá žena z Kolomyje", portréty členů správy kolomyjského Lidového domu a prvních absolventů kolomyjského ukrajinského gymnázia.²⁷

Velký odkaz zanechal M. Senkovskij, bývalý důstojník armády ULR²⁸, fotografický kronikář huculského regionu ve 20. a 30. letech 20. století. V roce 1930 vydal Mykola Senkovskij sérii pohlednic s názvem "Huculské typy". Obsahovala portréty mužů a žen v tradičních krojích, které měly nejen uměleckou hodnotu, ale staly se i cennou ilustrací života Huculů ve 20. a 30. letech 20. století. V roce 1931 byla fotografie "Stará huculka" představena na Mezinárodní evropské výstavě fotografií v Paříži, kde získala Grand Prix.²⁹

Senkovskij se zúčastnil první výstavy ukrajinské fotografie ve Lvově. Bylo zde vystaveno šest autorových děl: "Huculka", "Zimní krajina", "Svatba", "Huculský kostel" a "Škola". Fotograf na svých fotografiích zdokumentoval autentický život Huculů, dřevěnou lidovou architekturu, lidové umění, přírodní a kulturní památky a krásnou horskou krajinu.³⁰

---

²⁵ Trachun 2014, s. 82

²⁶ Kocherzhuk, Myroslava. „Fotograf Alexander Kibler“ <https://dzerkalo.media/article/znaniy-kolomiyskiy-fotograf-aleksandr-kibler-foto> [online]

²⁷ Trachun 2014, s. 82

²⁸ Ukrajinská lidová republika

²⁹ Trachun 2014, s. 83

³⁰ Tamtéž, s.84

3) Mykola Senkovskiy. "Stará huculská žena"

4) Mykola Senkovskiy. "Kníže" a "kněžna", Huculsko, konec 20. - začátek 30. let 20. století.

1.1.1.Sdružení fotografů

- **UFOTO**

Během první světové války se začala rozvíjet i amatérská fotografie. Počátkem roku 1930 byla z iniciativy Olksy Balyckého a lékaře Stepana Dmochovského založena Ukrajinská fotografická společnost ve Lvově (s pobočkami ve Stanislavi, Ternopilu a Rohatyni). Zabírala samostatnou (vlastní) budovu, měla fotoateliér a knihovnu a pořádala každoroční výstavy. Konkrétně v roce 1932 společnost uspořádala výstavu "Lvov ve fotografii", v roce 1933 se členové společnosti zúčastnili výstavy v Chicagu a v roce 1935 Všeslovanské umělecké fotografické výstavy v Záhřebu.³¹ V letech 1933-1939 vydávala časopis Světlo a stín, jehož hlavními redaktory byli Oleksandr Moch a Stepan Ščurat.

Během své existence (1930-1939) uspořádalo UFOTO celkem osm výročních výstav ukrajinské umělecké fotografie. Devátá výstava, plánovaná na listopad 1939, se neuskutečnila, protože vypukla druhá světová válka.³²

- **Organizace amatérských fotografů v Tiskovém Apartmánu USS**

Koncem roku 1914 vznikla v Karpatech při Tiskovém Apartmánu Ukrajinských sičových střelců (USS) organizace amatérských fotografů. První fotografie "v terénu" pořídili Ivan Ivanec, J. Butsmaniuk, B. Hnatěvyč, V. Klym, T. Moiseovyč, M. Uhryn-Bezgryšnyj, T. Jacura a další (výstava v roce 1916 ve Vídni, opakovaná v roce 1934 ve Lvově). V roce 1915 vydali V. Bobynskyj a Lev Getz v Tiskovém Apartmánu Ukrajinské povstalecké armády sborník "Střelecká antologie", který obsahoval 36 děl ilustrovaných 144 fotografiemi vojenských fotografů. Amatérské fotografické kroužky působily také v internačních táborech v Československu v Liberci (1920) a Josefově (vedoucí O. Balyckyj, výstava v roce 1923).³³

- **Fotografické spolky ve Lvově**

V roce 1891 zorganizoval významný sochař Tadeusz Baranč Klub milovníků fotografického umění (Klub Milošnikow Sztuki Fotograficznej). Od té doby vyšla řada fotografických publikací, např. fotografický "Przegad fotograficzny" 1895-1896, "Kronika

---

³¹ Pavlovskij V., Mykolajevyč R., Pežanskij M. "“Fotografie. Encyklopedie ukrajistiky“". Lvov: 2000

³² Lehin, Sofia. "První výstava ukrajinské amatérské fotografie ve Lvově. Jak to vypadalo?". <https://photo-lviv.in.ua/persha-vystavka-ukrainskoi-amatorskoi-fotografii-u-lvovi-yak-tse-bulo/> [online]

³³

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

fotograficzna" (1896) a další, v nichž byly publikovány vědecké články Henryka Mikołajaszeho o umělecké fotografii a její zvláštnosti.³⁴

Významný umělec Ivan Trush, který se rovněž věnoval fotografii, organizoval ve Lvově Společnost pro rozvoj rusínského umění (1889) a Společnost příznivců ukrajinského umění (1905). Na počátku 20. století byl Klub Milošnikow Sztuki Fotograficznej reorganizován na Lvovskou fotografickou společnost. A v roce 1903 se v Kyjevě konala první veřejná výstava umělecké fotografie, kterou navštívilo přes 9000 lidí. Ukrajinská fotografická společnost ve Lvově byla založena až v roce 1930 a v roce 1933 začal vycházet ukrajinský časopis Světlo a stín. Ve stejné době se začaly pořádat výstavy ukrajinské fotografie.³⁵

1.2. Počátky fotografie v centrální části Ukrajiny

Ve 40. letech 19. století se fotografie na Naddněpříjské Ukrajině objevila díky zahraničním fotografům, kteří se účastnili každoročních mezinárodních kyjevských veletrhů zvaných "Kontrakty", tito fotografové často zůstávali na Ukrajině delší dobu.

Velkého úspěchu dosáhla ukrajinská fotografie v Kyjevě na konci 19. století. Základem, na němž byla kyjevská fotografie založena, byly fotografické instituce, které vznikly v polovině 40. let 19. století. Ve 40. a 80. letech 19. století se v nich soustředil fotografický život města. Právě v Kyjevě byla pořízena jedna z prvních krajinářských fotografií na Ukrajině: V roce 1853 pořídil cizinec John Bourne snímek Řetězového mostu, jeden z nejlepších v Evropě.³⁶

---

³⁴ Máček 2010

³⁵ Tamtéž

³⁶ „Starý Kyjev na fotografiích. Kdo jsou první fotografové“. <https://spraga.info/2021/06/03/starij-kiiv-na-foto-hto-voni-pershi-fotografi/#%D0%93%D0%B5%D0%BD%D1%80%D1%96%D1%85%D0%9B%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9> [online]

5) Mykolajivský řetězový most v Kyjevě. 1847. FOTO: John Bourne

Jedním z prvních ukrajinských fotografů v Kyjevě byl Ivan Hudovskij, který si v roce 1850 otevřel fotografický ateliér na ulici Malopidvalna (na straně Chreščatyk). Fotograf vytvořil tři portréty slavného ukrajinského básníka Tarase Ševčenka, u kterého studoval na Akademii umění v Petrohradě.³⁷

V roce 1867 se v Kyjevě konala první fotografická výstava. V roce 1901 byla založena Kyjevská společnost fotografů amatérů "Daguerre" (1901-1917), která přispěla k rozvoji teorie a praxe fotografie, k rozšíření umělecké, technické a vědecké fotografie. Členové společnosti fotografovali architektonické památky, starožitnosti, historické objekty a zaznamenávali život Ukrajinců.³⁸

V roce 1906 se do čela společnosti "Daguerre" postavil historik umění Mykola Petrov a o dva roky později navrhl výměnu fotografických sbírek mezi různými městy, aby vytvořil podmínky pro intenzivnější rozvoj fotografického umění. Tajemníkem této společnosti byl slavný krajinář Mykola Bobir. Fotografická společnost také sponzorovala mezinárodní výstavy s účastníky z Evropy a Spojených států v Kyjevě v letech 1908 a 1911.³⁹

Daguerrova společnost zahájila v Kyjevě nebývalé aktivity: uspořádala sjezd Ruské císařské fotografické společnosti a začala pracovat na vytvoření vysokoškolské instituce, která by se specializovala na vzdělávání umělců, chemiků a inženýrů v oblasti fotografie.

---

³⁷ Trachun 2014, s. 6

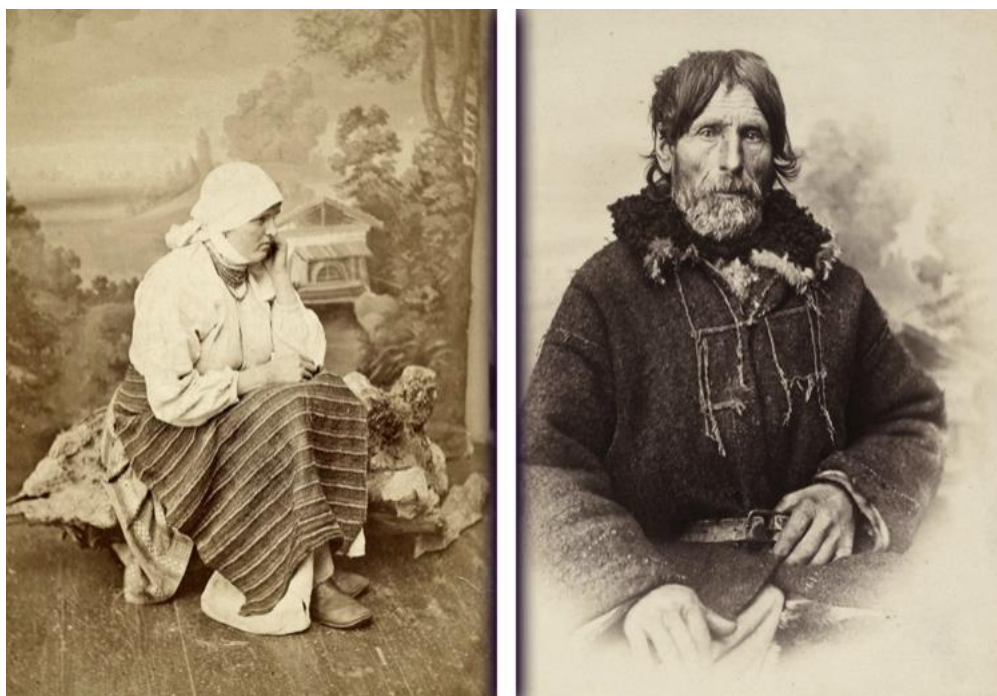
³⁸ "Kyjevská společnost amatérských fotografů "Daguerre".

https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D1%84%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D0%B2-%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2_%C2%AB%D0%94%D0%B0%D0%B3%D0%B5%D1%80%C2%BB&oldid=39010175 [online]

³⁹ Máček 2010

Převrat v Petrohradě a osvobozenecý boj na Ukrajině však plány amatérských fotografů ukončily.⁴⁰

Jedním z kyjevských fotografů byl Josyp Kordyš, který byl členem jihozápadního oddělení Císařské zeměpisné společnosti a vydavatelem fotografického alba o etnografii Ukrajiny (Album Malorossie). V roce 1868 si otevřel vlastní fotografický ateliér. Na počátku 70. let 19. století společně s J. Temnenkem fotografoval kyjevské muže v národních oděvech. Kordyš je autorem 20 dobových pohledů na Kyjev (1876). Mezi jeho slavná díla patří fotografie Kyjevské univerzity, Prvního gymnázia a stanice Stará banka. Namaloval také portréty hudebního skladatele M. Lysenka, historika M. Kostomarova a spisovatele I. Nečuj-Levického (1873). Kordyšovi byl udělen čestný titul fotografa Svatováclavské univerzity.⁴¹

6) Josyp Kordyš. Obyvatelé Podillia v 19. století

Heinrich Lazowski byl vynikajícím fotografem-umělcem s vkusem a schopností "chytit" okamžik a zachytit ho na talíři. V roce 1891 si Lazovský otevřel vlastní fotografický ateliér na křižovatce ulic Chreščatyk a Prorizná. Během šesti let vytvořil 13 200 negativů. Mezi jeho fotografická díla patří fotografie carského výstupu z chrámu Nanebevzetí Panny

⁴⁰ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

⁴¹ Trachun 2014, s. 7

Marie v Kyjevském jeskynním klášteře, fotografie velkolepých maleb v albu "Kyjevský chrám svatého Vladimíra" a také portréty hercu a umělce.⁴²

On jako jeden z prvních koloroval černobílé fotografie, aby dosáhl stoprocentní reprodukce věrných barev. Jeho hlavním úspěchem bylo využití umělého osvětlení za denního světla pro fotografické portréty. Za tento vynález mu Pařížská akademie udělila Velkou zlatou medaili a diplom čestného člena.⁴³

Za lídra na trhu fotografických služeb v Kyjevě byl bezpochyby považován Franz de Meyer. Pocházel z Volyně, studoval umění ve Vídni a v 50. letech 19. století se přestěhoval do Kyjeva, kde se začal zajímat o fotografii. V roce 1865 si v centru města otevřel vlastní fotografický ateliér. Ateliér si získal velkou oblibu mezi Kyjevanci a portrétní fotografie mu přinášely dobré příjmy. Kromě portrétů fotografoval také kyjevskou krajinu, například krajinu tichého Kyjeva 19. století, architekturu a fotomontáže.⁴⁴

Po mnoho let vyráběl ateliér F. de Meyera portréty a fotografie o rozměrech 120 x 80 cm na matném skle s pečlivým a důmyslným dekorem.

Jeho fotografie kyjevských pohledů a architektury 19. století mají velkou historickou hodnotu. K nejcennějšímu tvůrčímu odkazu F. C. de Mezera patří tři velká, nádherně provedená alba kyjevských pohledů s fotografiemi o rozměrech 24x32 cm, která obsahují téměř 150 fotografií. Celá jeho pozůstalost zahrnuje několik set fotografií Kyjeva. Je mezi nimi stará budova opery s první jednopatrovou přístavbou, vlak Bezak, Křížové procesí na Volodymyrské hoře, staré nádraží, Chreščatyk naproti Fundukljivské ulici (1875) a další. Kyjevský fotograf získal 12 medailí na různých výstavách v Kyjevě, Paříži, Madridu, Florencii a Bruselu.⁴⁵

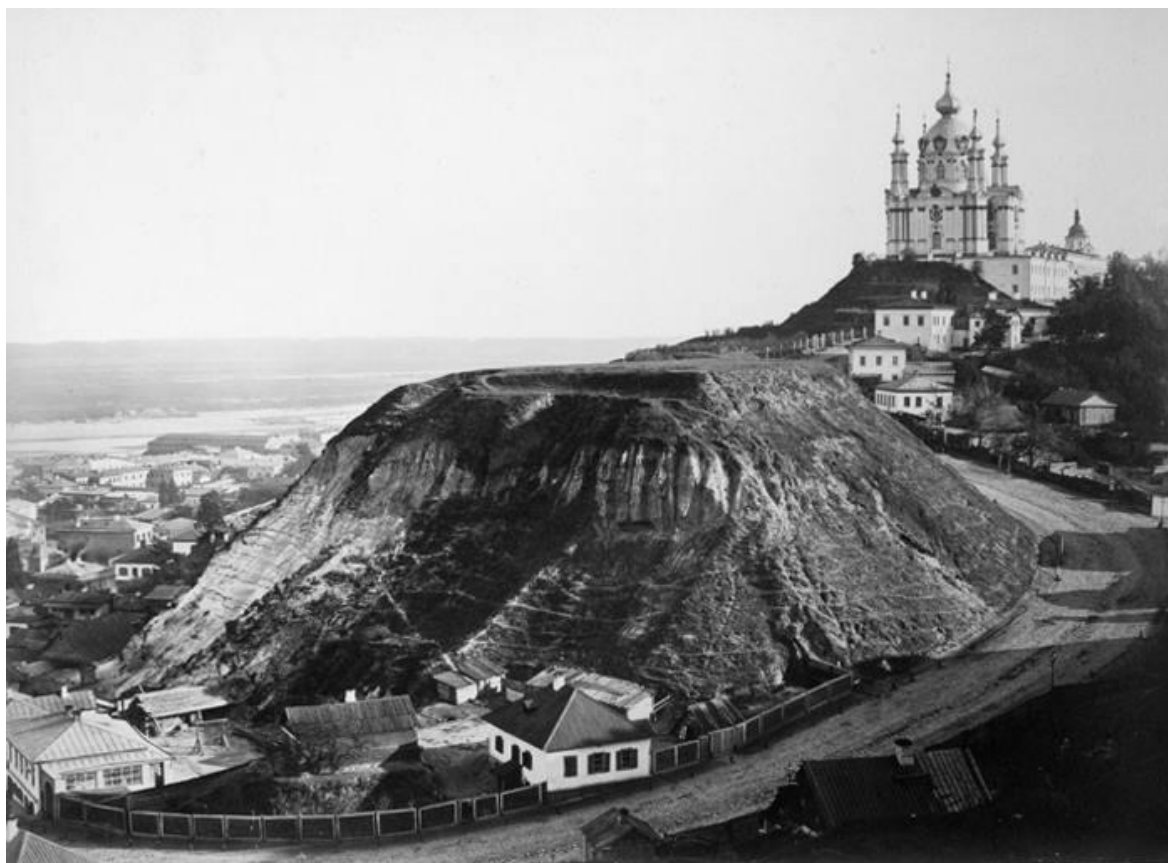
---

⁴² Trachun 2014, s. 10

⁴³ Tamtéž, s. 11

⁴⁴ Simchuk, Oleksandr. "Světelná malba pro paměť. Jak začínala ukrajinská fotografie". <https://amnesia.in.ua/early-photographers> [online]

⁴⁵ Trachun 2014, s. 14

7) Franze Mezer. Sestup svatého Ondřeje

Volodymyr Vysockij (1846-1894) pracoval ve fotografickém ateliéru F. de Meyera a v roce 1874 si otevřel vlastní ateliér na rohu ulic Chreščatyk a Luteránská. Je znám svými fotografiemi významných ukrajinských osobností: V. Antonovyče, I. Karpenka-Karyje, Lesii Ukrajinky, M. Lysenka, Ivana Franka a dalších. Věnoval se výzkumu v oblasti umělecké, užité a vědecké fotografie. Jako první v Kyjevě začal vyrábět a pracovat s platinovým papírem.⁴⁶

V prvních desetiletích existence fotografie byla příprava fotografických materiálů, složitost fotografických procesů a vysoká cena fotografických přístrojů přístupná jen úzkému okruhu bohatých a vzdělaných lidí. Také v devatenáctém století bylo k nákupu fotografického vybavení a pořizování fotografií nutné získat zvláštní povolení úřadů (zavedené v roce 1862 ministrem vnitra P. Valujevem).

---

⁴⁶ Trachun 2014, s. 10

8) Volodymyr Vysockij. Vstup do slavné Kupecké zahrady.

Dmytro Birkin se také podílel na rozvoji fotografie v Kyjevě. Vynalezl speciální fotoaparát pro nivelaci a měření terénu. Díky tomu známe jeho panoramatické fotografie mnoha pohledů na Kyjev z 19. století.⁴⁷

V roce 1908 Podilská gubernie (ukrajinská gubernie ve východním Podillí: od roku 1797 byla součástí Ruského impéria, po ukrajinské revoluci součástí Ukrajinské lidové republiky; Ukrajinského státu, poté až do roku 1925 byla součástí Ukrajinské SSR. V současné době se jedná především o území Chmelnycké, Vinnycké, částečně Oděské, Kirovohradské, Mykolajivské oblasti a Moldávie). V roce 1908 byla založena Podolská fotografická společnost. Nejznámějším fotografem v oblasti byl Mychajlo Greim, který v roce 1852 otevřel v Kamenci-Podilském první fotografický ateliér a vydal 23 alb s pohledy na město.⁴⁸

Od počátku 80. let 19. století byl dominantní osobností Poltavské gubernie poltavský fotograf Josef Chmilevskij, autor unikátních fotografií ze života města a památek, který vydal fotoalba Gogol doma a Dům zemstva v Poltavě. Jeho fotografie byly vystaveny na výstavách v Bruselu, Bristolu, Lausanne, Chicagu a dalších městech po celém světě. Na

---

⁴⁷ Trachun 2014, s. 17

⁴⁸ Tamtéž

Světové výstavě v Paříži (1900) byla J. Chmelevskému francouzskou vládou udělena Zlatá medaile a Řád akademických palm a čestný titul "důstojník Akademie".⁴⁹

Je autorem alba "Gogol ve vlasti", kde zdokumentoval místa spojená se životem M.Gogola. Dokumentoval také slavnostní otevření pomníku I.Kotljarevského (1903), kde pořídil významný záběr - kolektivní portrét tehdejší ukrajinské inteligence.⁵⁰

Práce I. Chmelevského vynikaly tematickou, kompoziční a především vysokou fotografickou dovedností. Jeho díla byla plná slunce. Chmelevskij projevoval velké vlastenectví k Ukrajině, které se odráželo v jeho díle. Byl jedním z prvních autorů pohlednic "Pohledy na Malorossii" a "Typy Malorossije." (Termín "Malorossije" byl uměle rozšířen ruskými cary na ukrajinské země, přestože sami Ukrajinci tento název pro své etnikum a území nepoužívali.) V jeho díle se dochovaly podobizny významných Ukrajinců, slavných osobností národní literatury, jako byli Mychajlo Kocjubynskij, Panas Myrnyj, Lesja Ukrajinka, M. Baškircева, M. Zankovecká, I. Karpenko-Karij, M. Sadovskij a další divadelní velikáni. Je autorem fotoalba Gogol ve vlasti (1902).⁵¹

Známá jsou následující žánrová díla: Známé jsou jeho obrazy "Ukrajinské vyšívачky" (1885), "Slepci" (1888), "Pradleny", "Vesnice Kibentsi" (1904), "Při odpočinku" (1904), "Obchodníci na trhu" (1905) aj. Žánrová tvorba I. Chmelevského nejen odrážela realitu, ale také poetizovala život a každodennost obyčejných lidí. Fotograf také založil Poltavskou fotografickou školu.⁵²

---

⁴⁹ Horevalov, Serhiy, Zykun, Natalia. „*Photography and Development of Photo Industry in Ukraine: History and Modernity (to the 180th Anniversary of Photography)*” Scientific Notes of Institute of Journalism, T. 1 (76) 2020, s.58

⁵⁰ Simchuk, Oleksandr. "Světelná malba pro paměť. Jak začínala ukrajinská fotografie". <https://amnesia.in.ua/early-photographers> [online]

⁵¹ Trachun 2014, s. 52

⁵² Tamtéž

9) Josef Chmylevskij Ukrajinští kulturní činitelé při odhalení pomníku Kotljarevskému v Poltavě.

V roce 1911 byla ve městě založena Poltavská fotografická společnost.⁵³

V 80. letech 19. století vedl vynález fotografického filmu, používání strojových metod výroby fotografických materiálů a vznik relativně levných přenosných fotoaparátů a příruček k zásadním změnám ve fotografii, které ji zpřístupnily široké veřejnosti.⁵⁴

1.3.Počátky fotografie ve východní části Ukrajiny

Ukrajinská fotografická geografie se každoročně rychle rozšiřovala: v 60. a 90. letech 19. století byly otevřeny profesionální fotografické ateliéry v Oděse, Charkově, Poltavě a dalších velkých městech.⁵⁵

Na počátku 19. století zaznamenal Charkov významný rozvoj v oblasti fotografie. Za významné průkopníky fotografie ve městě byli považováni V. Zajcev (Zajčenko), J. Danilevskij, F. Levdyk, O. Pšenka a V. Došekin, kteří působili na počátku 50. let 19. století. Za zmínku stojí, že to byl právě V. Zajcev, kdo v roce 1851 založil vlastní fotografickou instituci, která odrážela historický počátek rozvoje fotografie v Charkově.⁵⁶

---

⁵³ Trachun 2014, s. 52

⁵⁴ Tamtéž, s.17

⁵⁵ Didur 2013, s.6

⁵⁶ Trachun 2014, s. 41

Nejintenzivnější rozvoj fotografie v Charkově probíhal v 80. a 90. letech 19. století. Ve fotografiích charkovských mistrů té doby převládá technika podobná technice tehdejších malířů.⁵⁷ V té době bylo ve městě otevřeno více než 30 nových fotoateliérů. Mezi charkovskými badateli a fotografy bylo mnoho významných osobností: M. Ivanickij, A. Skassi, M. Leščinskij, M. Ovčinnikov, A. Fedeckij a další, kteří reprezentovali národní fotografický projev na mezinárodních výstavách v Berlíně, Paříži a dalších městech.⁵⁸

Charkovský fotograf Vasyl Dosekin je známý svými díly zachycujícími město na konci 50. let 19. století. V roce 1857 si otevřel fotografický ateliér na Katerynoslavské ulici. Mezi jeho nejznámější fotografie patří "Charkovská obchodní škola", "Budova Zemské banky" a "Pohled z Univerzitního vršku na Sergijevské náměstí a Katerynoslavskou ulici".⁵⁹

Za pozornost stojí práce fotografa Oleksandra Ivanyckyj. "Práce se vyznačují kvalitou a promyšleností kompozice." – takto charakterizuje Ivanytskyiho tvorbu autor článku "Anničev, A. Fotografie pro paměť potomků".⁶⁰ O. Ivanyckyj jako jeden z prvních v ukrajinské fotografii začal používat metody fotomontáže a fotokoláže. Byl také znám jako autor a vydavatel pohlednic věnovaných krajině Charkova a Belgorodu, ukrajinskému divadlu a významným hercům.

V roce 1882 Ivanickij koupil fotografický závod, který se do roku 1885 stal nejlepším v Charkově. Byl známý svou všestranností. Mezi jeho díla patří krajiny "Na úpatí Kozácké hory", "Pohled na Katerynoslavskou ulici z Univerzitního kopce", dále fotografie interiérů bytu profesora F. Opinhovského, vojenských manévřů (1902), chirurgické operace, uhelných dolů a vytvoření fotoalba věnovaného 100. výročí Charkovské univerzity.⁶¹

---

⁵⁷ Mácek 2010

⁵⁸ Hrshytska I. „*Vývoj fotografie v ukrajině (1839 - první polovina dvacátého století)*“. Vědecké práce Fakulty historie Záporožské národní univerzity, 2014, číslo 41 s.285

⁵⁹ Trachun 2014, s. 41

⁶⁰ Annichev, A. „*Fotografie pro paměť potomků. Na prahu mezinárodního filmového festivalu "Charkovské šeriky"*“. Vremja. - S. 7.

⁶¹ Trachun 2014, s. 42

10) Oleksii Ivanitskyi. Fotografie ze série "Havárie carského vlaku u stanice Birky u Charkova 17. října 1888".

Krajiny Ivanického, Fedeckého a dalších anonymních fotografů ovládají klasické principy: uzavřený prostor, pravidelnost, vyváženost a rytmické uspořádání siluet. Příroda se jeví majestátní a drsná ve své dokonalé kráse.⁶²

Kromě klasického krajinářského tématu se však fotografové ve východních zemích Ukrajiny zajímali o extravagantní urbanistické studie a fotografie průmyslových objektů. Ivanickij vytvořil pozoruhodnou sérii fotografií v uhelných dolech na Donbasu, kde ukázal celkové pohledy na uhelné doly a detaily výrobního procesu. Tyto rané průmyslové krajiny do jisté míry odrážejí techniky piktorialismu: staticnost a frontálnost, význam v zobrazení objektu a zahrnutí symbolických podkladů. Ivanickij se proslavil v roce 1888, kdy zdokumentoval nehodu carského vlaku u Charkova (za toto album fotografa štědrě odměnil Alexandr III).⁶³

Alfred-Lucian Fedeckij, který byl opakovaně oceněn na zahraničních výstavách za své umělecké portréty a krajiny, je zakladatelem kinematografie na Ukrajině a tříbarevné fotografie.⁶⁴ Narodil se v Žytomyru, studoval na Císařském institutu fotografie při vídeňské Akademii umění. V roce 1886 začal pracovat ve fotografickém ústavu v Charkově.

---

⁶² Máček 2010

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ Horevalov, Serhiy, Zykun, Natalia. „Photography and Development of Photo Industry in Ukraine: History and Modernity (to the 180th Anniversary of Photography)” Scientific Notes of Institute of Journalism, T. 1 (76) 2020, s.57

Fedeckij rád experimentoval v oblasti rentgenové fotografie a od roku 1894 v oblasti barevné fotografie a také fotografie na porcelánu. Vynalezl novou fotografickou metodu, která mu umožnila napodobit lept na neželezném kovu s kyselinou vyleptaným vzorem.⁶⁵

V 90. letech 19. století zažili tvůrčí rozkvět fotografové jako I. Magazannik, P. Mychajlovskij a R. Tukker. Na počátku 20. století působilo v Charkově 28 fotografů. Patřili mezi ně M. Leščinskij, A. Skassi, A. Husěv, J. Picek, P. Barkov, V. Dovbňa, F. Čělav a další.⁶⁶

Aktivní fotografická činnost vedla ke vzniku specializovaných periodik. Během krátkého období rozvoje fotografických skupin v Charkově vznikly časopisy "Foto-Kino", "Fotožurnál" (1924), "Foto pro všechny" (1928-1930) a "Foto pro sociální výstavbu" (1932-1934).⁶⁷

V guberii Cherson, která se skládala ze 6 krajů, bylo správním centrem město Cherson. V této provincii působilo 128 fotoateliérů. Města Odesa a Mykolajiv byla oddělena od hlavního gubernia jako samostatné obce.⁶⁸

V roce 1843 se Oděský věstník zmiňuje o daguerrotypistech Kubatovi a Dietzovi a o stoupenci talbotografie Philipu Haasovi.

Josef Karl Migursky byl považován za jednoho z nejznámějších fotografů v Oděse. Jeho díla pocházejí z let 1858, 1865 a 1877. Mezi jeho fotografie patří např: "Isakovyčovy lázně", "Koně při práci na nákladu", fotografie Oděské opery (1863), Divadelního náměstí, série "Album oděských přístavních prací" (1869) a album "Pohledy na město Akkerman". V roce 1865 se zúčastnil první výstavy Oděské společnosti výtvarného umění, kde představil 55 děl. Na začátku rusko-turecké války v letech 1877-1878 nastoupil do služby jako vojenský fotograf.⁶⁹

Migurskij chápal naléhavou potřebu vzdělání. Proto v roce 1859 vydal "Praktickou učebnici o fotografii a jejích nejnovějších vylepšeníh a aplikacích", v roce 1863 Migurskij

---

⁶⁵ Trachun 2014, s. 44

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Horevalov, Serhiy, Zykun, Natalia. „*Photography and Development of Photo Industry in Ukraine: History and Modernity (to the 180th Anniversary of Photography)*” Scientific Notes of Institute of Journalism, T. 1 (76) 2020, s.58

⁶⁸ Lazanska, Tamara. „*Chersonská oblast.*“ http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21IID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=K_hersonska_huberniia [online]

⁶⁹ Trachun 2014, s. 59

přednesl veřejnou přednášku o fotografické technice a v roce 1883 přednesl referát "O využití fotografie v grafickém umění". V roce 1864 založil Fotografický institut v Poličské ulici.⁷⁰

Z fotografických skupin se aktivně rozvíjela Oděská fotografická společnost (1886). V roce 1912 začal vycházet Zpravodaj Oděské fotografické společnosti, který obsahoval mnoho zajímavých článků, například "Fotografie ve válce v letech 1904-1905", polemiku o piktorialismu a rozsáhlý článek H. Michajlova-Mučkina o vytvoření speciální vzdělávací instituce pro vzdělávání fotografů. V tomto období bylo v Oděse více než 60 ateliérů.⁷¹

Důležitou roli ve fotografickém životě města Mykolajiv sehrál V. Rjumin, autor knihy "Současný stav otázky barevné fotografie" (1900). V roce 1912 ho charkovští občané odměnili za napsání populární fotografické příručky. Jmenovala se "Jak se naučit fotografovat a fotit bez objektivu? Všeobecný návod k fotografování, který nevyžaduje znalosti fyziky a chemie".⁷²

Rozvoj fotografie byl patrný i na Krymu. V roce 1896 byla v Simferopolu založena Krymská fotografická společnost. Za účelem propagace a rozvoje fotografie se v Simferopolu konal Salon umělecké fotografie.⁷³

Vasyl Sokornov (1876-1946) spolupracoval s Krymderžvydavem ve 20. letech 20. století a poskytl mu 1300 negativů pro vydání fotoalba "Pohledy na Krym". V roce 1937 byl zvolen členem Fondu umění SSSR. Ve 40. letech 20. století pracoval v muzeu Alupkovského paláce. Jeho slavná díla: "Noc na Krymu", "Alupka. Pohled z Alhambry", "Bouře na moři". Byl uznáván jako vítěz na domácích i zahraničních fotografických výstavách, získal ocenění zejména v Paříži (1900), Petrohradě (1903) a Kyjevě (1908). Časopisy si všimaly krásných krajin a elegance jeho prací, včetně pohledů na Krym a záběru vlny tříštící se o skálu.⁷⁴

---

⁷⁰ Trachun 2014, s. 59

⁷¹ Máček 2010

⁷² Trachun 2014, s. 63

⁷³ Tamtéž, s.66

⁷⁴ Tamtéž, s. 68

1.4. Závěrečné srovnání rozvoje dokumentární fotografie na zemích Ukrajiny

Ve 40. a 90. letech 19. století tak došlo k významným posunům ve vývoji fotografie ve světě i na Ukrajině. Lidé začali používat fotografický film a přenosné fotoaparáty, rychle se rozvíjela průmyslová výroba fotografického zboží a objevily se účinné zdroje umělého osvětlení. Zájem o fotografii a její dostupnost přispěly k vydávání odborné literatury, rozvoji fotografického vzdělávání a vzniku sítě profesionálních fotografických institucí.

Oleksandr Liapin v časopise "Antikvariat" shrnuje první období vývoje fotografie na Ukrajině (1840-1918): "V Kyjevě, Charkově ani v žádném jiném ukrajinském městě však neexistovala fotografie se specifickými národními rysy: všechna témata a stylistické techniky byly převzaty od západních kolegů. Důležité je také poznamenat, že žádný ze slavných fotografů se nespojoval s ukrajinskou kulturou - všechny jejich oči byly obráceny k Petrohradu a Moskvě. Ukrajina zůstávala územím ruského impéria a přední fotografové byli většinou cizinci".⁷⁵

S tímto tvrzením plně nesouhlasím. Ano, skutečně mnoho fotografů, kteří přišli na Ukrajinu s fotografiemi, bylo zahraničního původu. Ano, Rusko mělo na ukrajinské země velký vliv, protože v té době byla Ukrajina rozdělena mezi říše. V té době bylo ocenění od ruského cara nebo účast na výstavě v Petrohradě či Moskvě prestižní a fotografům přineslo větší uznání.

Ale neřekla bych, že se nikdo kategoricky nespojoval s ukrajinskou kulturou. Příkladem může být Mykola Senkovskij, který zanechal velký odkaz fotografiemi ze života Huculů (portréty v tradičních krojích, příroda atd.), Jaroslav Savka, který organizoval ukrajinské amatérské fotografické hnutí v meziválečné Haliči, a v roce 1930 bylo ve Lvově založeno UFOTO. V Kyjevě fotografovali J. Kordyš a J. Temněnko muže v kyjevských národních krojích a Kordyš je také autorem 20 dobových pohledů na Kyjev z roku 1876.

Takže fotografie jako umění a technologie se vyvíjela odlišně v západních a východních zemích Ukrajiny, zejména v kontextu historických, kulturních a politických vlivů.

Západní země byly více ovlivněny kulturou a technologií západní Evropy, což je patrné na vývoji fotografie. Kulturní blízkost k Evropě přispěla k rychlejšímu šíření technologií a myšlenek.

---

⁷⁵ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

Východní země byly naopak více ovlivněny Ruským impériem a později SSSR. To mělo za následek odlišné tempo vývoje a rysy fotografie, které odrážely ruskou kulturu a politickou realitu.

Což se týče technologického vývoje, v západních zemích, kde byl průmyslový rozvoj aktivnější, se technologické inovace objevovaly rychleji a byly dostupnější. Ve východních zemích, zejména pod vlivem ruského impéria, mohl být vývoj fotografie zpomalen nebo pozměněn v důsledku politických a ekonomických okolností.

Obecný vývoj fotografie ve středních zemích Ukrajiny v prvních letech jejího vývoje odpovídal světovým trendům, s určitým zpožděním několika desetiletí za hlavními světovými etapami. Současně je třeba poznamenat, že na žánrovou rozmanitost fotografie měla významný vliv i místní národnostně-náboženská, sociálně-ekonomická a politická specifika. Například rodinné portréty byly žánrově podobné obdobným snímkům v jiných evropských zemích. Tyto fotografie však mají výrazná ukrajinská, židovská a polská specifika, což z nich činí cenný pramen etnografie a historie našeho regionu.

2. Vývoj fotografie na zemích ukrajiny v meziválečném a sovětském období

V meziválečném (1918-1939) a sovětském období (1922-1991) prošlo fotografické umění na Ukrajině různými etapami vývoje a bylo ovlivněno různými historickými, politickými a kulturními faktory.

2.1. Vliv sovětské vlády na tvorbu ukrajinských fotografů od začátku 20. do 50. let 20. století

Po nástupu sovětské vlády se fotografie stala nástrojem propagace bolševické ideologie a nastolení sovětské moci. V roce 1919 Lidový komisariát školství Ukrajinské SSR zakázal fotografování obecně a povolil fotografovat pouze jednomu fotografovi. Těm, kteří nezaplatili daň, bylo zabaveno vybavení a jejich filmy a záznamy byly zničeny. Franz de Meyer byl zraněn a Petrovova laboratoř na Polytechnickém institutu byla zničena. Ve všech ateliérech v mnoha městech čekisté zničili téměř vše, co jim přišlo pod ruku. Daguerrova společnost byla zakázána jako maloměšťácká a protirevoluční a piktorialismus byl pohřben s ní. Mnoho mistrů se vzdalo fotografování jako hříchu a ti, kteří se odvážili v této činnosti pokračovat, byli potlačováni.⁷⁶

V letech válečného komunismu byla snaha využít fotografii k masové agitaci a propagandě. Počátek tohoto pokusu byl učiněn během kolektivizace a industrializace. V roce 1926 vznikl v SSSR Svaz fotožurnalistiky, což byl důležitý moment ve vývoji tohoto oboru.⁷⁷

Fotografie ze sovětské éry se zaměřovaly na dokumentaci významných státních svátků a událostí, oslav výročí a zvěčnění stranických a sovětských vůdců. Oficiální fotografie zahrnovaly snímky ze zasedání oblastních a okresních rad, voleb do státních orgánů, sčítání lidu a také oficiální delegace regionu na státních fórech, sjezdech, konferencích a práci Nejvyššího sovětu SSSR a Nejvyšší rady Ukrajinské SSR. Společenský a politický život regionu se odrážel prostřednictvím fotografií z demonstrací, mítinků, stranických schůzí a mimořádných shromáždění stranických a komsomolských organizací.⁷⁸

Každodenní život byl zobrazován prizmatem hrdinství práce a kolektivní práce. V novinových výstřižcích i v muzejních archivních sbírkách lze nalézt především obrazy

---

⁷⁶ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

⁷⁷ Trachun 2014, s. 92

⁷⁸ Didur 2013, s.8

sociálně-politické a průmyslové povahy. Fotografie odrážely lidovou kulturu úcty k chlebu a úcty obyvatel k přírodě.⁷⁹

Fotografie rolnických povstání z 20. a 30. let nebo snímky hladomoru je skutečně téměř nemožné najít. Materiály o prvních pětiletkách byly většinou ilustrovány moskevskými fotografy a mnoho publikací bylo vydáno zcela bez fotografií. Novináři byli často zatýkáni a střílení a ve 40. letech už téměř žádní fotografové nezůstali.

Celkově všechna sovětská fotografie dvacátých a počátku třicátých let se postupně vyvinula do dvou hlavních směrů: uměleckého experimentu a reportáže. První byl ovlivněn uměleckou avantgardou, reprezentovanou především Kazimírem Malevičem a Vladimírem Tatlinem, a byl ideově blízký principům Bauhausu. Druhý směr měl blíže k potřebám každodenního života a díky rozvoji fotografických časopisů se stal dominantním. V pozvánce na výstavu „Fotostrojka. Sovětská fotografie 1917-1941“ Daniela Mrázková píše: "Komunistická strana specifikovala své požadavky na umění, včetně fotografie, a předložila metodu socialistického realismu, tj. "pravdivé zobrazení života s cílem uspokojit potřeby výchovy mas v socialistickém duchu". "⁸⁰

V Kyjevě situace ve fotografickém prostoru byla klidná, ale v Charkově, novém hlavním městě Ukrajiny v době sovětské nadvlády, život vzkvétal. Masové hnutí fotoklubů Robsilkor učinilo z fotografie prostředek podpory sovětského režimu. Jeden z ideologů hnutí, bývalý voják armády UNR, fotograf, tajemník a výtvarník časopisu *Nová generace* Dan Sotnyk, zemřel ve vězení NKVD hladem.⁸¹

Vznikaly specializované časopisy, například *FotoKino* (1922-1923), *Foto pro všechny* (1928-1929) a *Foto pro sociální výstavbu* (1929-1934). Různorodost fotožurnalistiky se však stala hrozbou, a tak v Moskvě vznikl časopis *Sovětské foto*. V Charkově se vytvořil rigidní systém ideologických klišé, který bránil autentickému projevu. Fotožurnalistika se nerozvíjela tak rychle jako v Moskvě a materiály o důležitých událostech většinou ilustrovali moskevští fotografové.⁸²

---

⁷⁹ Didur 2013, s.9

⁸⁰ Kocián, Jiří. „Daniela Mrázková. Kurátorská činnost s akcentem na fotografii ze Sovětského svázu“. Teoretická bakalářská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě. Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě. Institut tvůrčí fotografie 2021, s. 40

⁸¹ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

⁸² Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

Ve 20. letech 20. století byli na Ukrajině známí fotografové, kteří pracovali ve stylu "funkcionalismu" a byli příznivci konstruktivistické fotografie, jako např. Rodčenka. Fotografováním se zabýval například L. Kovaliv (časopis "Gong komunál", 1924, č. 9). Charkovčan D. Sotnyk experimentoval s fotogramy (1929). V tomto období charkovský časopis "Nová generace" publikoval práce představitelů Bauhausu, včetně fotogramy, fotomontáže a fotoplastiky L. Moholy-Nagye a jeho teoretických rozpracování ("Fotografie je světelný design").⁸³

Kolem časopisu se sdružovali fotografové, kteří upřednostňovali myšlenky konstruktivismu, například O. Bidenko, B. Kosarev, O. Plachtij, L. Skrypnyk, D. Sotnyk a A. Frankel. Například v roce 1928 vytvořil O. Bidenko fotografii "Charkov. Dům státního průmyslu", vytvořený ve stylu A. Rodčenka. V těchto letech byl Charkov uznávaným centrem fotografické estetiky na Ukrajině. Ideologická omezení socialistického realismu však rychle vedla k tomu, že většina fotografů byla nucena opustit své tvůrčí názory a přestat hledat. Například kyjevský fotograf A. Šamrynskij v roce 1934 přiznal, že se vyhýbá i zátiším, aby se vyhnul obvinění z formalismu.⁸⁴

2.1.1. Borys Kosarev

Jedním z významných představitelů ukrajinské fotografické avantgardy 20. let 20. století byl Borys Kosarev z Charkova. Od roku 1927 byl členem Svazu současných umělců Ukrajiny a od roku 1939 Svazu ukrajinských umělců. Jeho reportážní snímek "Soročinský veletrh" rozšiřuje panorama ukrajinské fotografie a stává se nejen důležitým dokumentem, ale také součástí historie země. Neméně důležitý je i rozsáhlý cyklus, který vznikl při natáčení Dovženkovy filmu "Země". Tato obsáhlá reportáž zachycuje nejvýznamnější osobnosti tehdejší umělecké scény, mimo jiné Oleksandra Dovženka, Danyla Děmuckého, Julii Solncevovou, Lazara Bodyka, Vasyla Chmurého, herce Stepana Škurata a Petra Masochu a mnoho dalších.⁸⁵

---

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Trachun 2014, s. 104

⁸⁵ Tamtéž, s. 105

11) Borys Kosarev. Soročinská tržnice. 1920

2.1.2. Diya Hai

Taky svou fotografickou kariéru ve 20. letech 20. Století začala Diya Hai. Jedním z jejích prvních děl byl portrét básníka V. Sosiury, který vytvořila v roce 1923. Je známá také jako autorka portrétů P. Tyčyna a M. Rylského, pořízených v roce 1965. Mezi rané práce Hai patří portréty umělce M. Samokyše z roku 1930, baletky H. Ulanovové z roku 1934 a fotografie "Momentka před otevřením pomníku Tarase Ševčenka v Charkově" z roku 1933. Během války vytvořila řadu děl, mezi něž patří "Dopisy z fronty", "Žena z legendy" a "Matka".⁸⁶

V roce 1941 vydala GlavUPR směrnici "O vedení frontového, armádního a divizního tisku", která zakazovala fotografování ústupu sovětských vojsk a evakuace uprchlíků. V roce 1943 O.Dovženko napsal: "Neváhejte ukázat utrpení, slzy a smrt lidí. Protože v tom je síla potvrzení života... Natočte smrt vojáka. Nestyd'te se - plačte sami, ale natáčejte to. Ať je vám to líto, ať vám slzy zalijí oči, ale natočte to. Ať každý vidí, jak a za co umírá... humanistické jako nic jiného, smrt pro život - natáčejte lidi, protože oni svou tvrdou prací a utrpením vytvářejí budoucí svět."⁸⁷

---

⁸⁶ Trachun 2014, s. 105

⁸⁷ Tamtéž, s. 94

Fotografie válečného období zachycovaly nejrůznější scény: evakuace, přestavbu podniků na vojenské standardy, bitvy, partyzánské činy, postup a ústup, zničená města a vesnice, smutek z prohry i radost z vítězství. Fotografové pořizovali snímky útoků, dělostřelecké palby, přeletů útočných letadel a rozbitých nepřátelských vozidel, někdy s využitím fotomontáží.⁸⁸

Válka poskytla ukrajinským fotografům příležitost předvést svůj talent. Patřil k nim Volodymyr Judin, který se proslavil portrétem minometčíka Polikarpova a fotografiemi pořízenými v koncentračním táboře Osvětim. Jakiv Davydzon fotografoval v partyzánských jednotkách a Mychajlo Melnyk se účastnil tankových útoků. Nebýt války, nikdo by tato jména neslyšel. Ale mnozí z nich, jako Borys Ihnatovyč a Semen Fridljang, odjeli do Moskvy.⁸⁹

2.1.3. Jakiv Davydzon

Profesní život fotografa Jakiva Davydzona byl vynikající. Za svou práci byl uznáván a získal řadu ocenění, včetně titulu zasloužilý pracovník kultury a zasloužilý novinář Ukrajiny. Obdržel také řadu vyznamenání, včetně Řádu rudého bojového praporu a Řádu čestného odznaku. Za druhé světové války od prvních dnů se účastnil německo-sovětské války jako voják, působil jako fotoreportér a na svých fotografiích zachytil válečné události a hrdinské činy svých krajanů. Jeho fotografie byly publikovány v mnoha novinách na Ukrajině i v zahraničí. Jeho práce byla uznávána a obdivována jak během války, tak po ní.⁹⁰

---

⁸⁸ Trachun 2014, s. 94

⁸⁹ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

⁹⁰ Gorevalov, S. „Fotoreportéři a dokumentární fotografie druhé světové války (k 70. výročí Velkého vítězství)“. S. 192-195.

Jeho fotografie, známá jako "Hlas Moskvy", byla pořízena po nočním přechodu partyzánů na Ukrajinu. Na snímku je zachycen starý muž, který poslouchá rádio v prázdné chatrči. Vesnice je opuštěná a právě zde byli nacističtí karatelé. Fotograf J. Davidson a jeho kolega D. Vasiljev se rozhodli nainstalovat přijímač pro zprávy Rádiové informační kanceláře. Na prahu se objevil starý muž a řekl jim, že Němci už obsadili Moskvu. Tuto zprávu si nemohli nechat ujít a Davidson naléhal na Vasiljeva, aby "zachytil Moskvu" v rádiu. Nebylo možné odtrhnout oči od starcovy tváře, když ve sluchátkách uslyšel hlas moskevského hlasatele Jurije Levitana, známého celému světu, který hlásil: "To je Moskva!", a stal se symbolem boje a naděje. Byl to jediný snímek, který v tu chvíli pořídil.⁹¹

12) Jakiv Davidzon. Hlas Moskvy. 1943

---

⁹¹ Gorevalov, S. „*Fotoreportéři a dokumentární fotografie druhé světové války (k 70. výročí Velkého vítězství)*.“ S. 192-195.

2.2. 50.-60. léta

Takové fotografové, jako je Olexandr Lapin a Boris Michajlov, přistupovali k běžným „hrdinským“ tématům, jako organizovaná gymnastika, život v klubu pracujících nebo běžné politické plakáty v ulicích města, ironicky kontrastující nedokonalosti reality s nelidskou křehkostí nereálného ideálu.⁹²

Od 50. let 20. století se v novinách a časopisech objevují především fotografie s průmyslovou tematikou, jako je výstavba vodních elektráren, plavebních kanálů apod. Oblíbené byly také snímky zemědělských úspěchů, kulturních úspěchů, sportovních událostí a také míru a boje za něj. Rozsah fotožurnalistiky se značně rozšířil a zahrnoval i psychologické analýzy, publicistiku a filozofická zobecnění. Co se týče tradičních krajin a žánrových snímků, ty byly častěji zařazovány do rubriky „Fotosoutěže“.⁹³

"Chruščovské tání" (období druhé poloviny 50. let - polovina 60. let 20. Století) podnítilo fotografie k tvorbě. V mnoha městech SSSR ožilo hnutí fotoklubů, které sdružovaly různé oblasti tvorby. Umožnil to vzestup ekonomické a kulturní úrovně obyvatelstva, stejně jako dostatečná nabídka fotografických materiálů a fotografického vybavení a počátek reálných kontaktů se zahraničními fotografy a fotografickými organizacemi.⁹⁴

Na Ukrajině se takové kluby objevovaly při domech a palácích kultury a byly řízeny speciálními odděleními lidového umění. Vedly se v nich živé diskuse o fotografické technice a kompozici a formovala se v nich budoucí generace fotografů. Podporovaly je vnitřní i vnější vlivy, včetně časopisů a katalogů zahraničních publikací. I když byla zpočátku účast na necenzurovaných výstavách v zahraničí zakázána, ukrajinští fotografové přesto začali přebírat západní amatérské zkušenosti.⁹⁵

---

⁹² Kocián, Jiří. „Daniela Mrázková. Kurátorská činnost s akcentem na fotografii ze Sovětského svazu“. Teoretická bakalářská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě. Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě. Institut tvůrčí fotografie 2021, s. 43

⁹³ Trachun 2014, s. 92

⁹⁴ Tamtéž

⁹⁵ Tamtéž

2.2.1. Iryna Pap

Velmi důležité je uvést jméno fotografky Iryny Pap (1917-1985). Ona vystudovala Institut filmových inženýrů, v polovině 50. let pracovala pro noviny Sovětské Zakarpatí. V roce 1956 se přestěhovala do Kyjeva, kde pracovala jako vedoucí fotoreportérka časopisu "Izvestija" a dokumentovala dobu bez přílišného pozlátka a pseudoptimismu.⁹⁶

Její fotografie z 50. až 70. let 20. století zachycují dobu tání a letů do vesmíru, obnovu Chreščatyku, který byl zničen během války, spuštění kyjevského metra a pohled na Kyjev z ptačí perspektivy. Odvážně natáčela z vnitřku dolu, turbíny, vrtulníku, a dokonce i jaderného reaktoru, cestovala po zemi s několika kamerami u sebe. A pokaždé jemně cítila hranici toho, co je přípustné, a rovnováhu mezi ideologickou cenzurou a kvalitní reportážní fotografií, aniž by se dostala do roviny plošné propagandy. Jsou to například práce o výrobě automobilu Záporožec (1958), o zkušebním letu letounu An-10 (1958), o stavbě kyjevského metra (1962); snímky odrážející politický život země, návštěvy politických osobností v Kyjevě, zejména I. Broze-Tita a F. Castra; a také portréty kyjevských vědců, například B. Patona.⁹⁷

I. Pap byl typickým představitelkou socialistického realismu ve fotografii. Z jejích známých fotografií lze vyzdvihnout snímek "Dosimetrista". V roce 1971 se stala vedoucí Institutu novinářské excelence. V roce 1964 byla Iryna Pap v německém průvodci dějinami fotografie zařazena mezi 20 nejlepších fotožurnalistek světa. V roce 2010 byla v Praze otevřena výstava "Iryna Pap. Carried Away by Time" věnovaná kyjevské fotoreportérce se konala v roce 2010.⁹⁸

---

⁹⁶ Hleba, Halyna. „Mimo rámeček. Ukrajinské fotografky 20. Století“. <https://supportyourart.com/specialprojects/researchplatform/photo-women/> [online]

⁹⁷ Trachun 2014, s. 99

⁹⁸ Tamtéž

13) Iryna Pap. Skupinový portrét. 1961

2.3. 60.-80.léta

V šedesátých a sedmdesátých letech 20. století došlo k rozkvětu takových žánrů, jako je fotožurnalistika a portrét. Rozvoj fotožurnalismu vedl k přehodnocení povahy fotografie jako pokračování malby.⁹⁹

Postupně ztrácel vliv v novinách a časopisech, fotožurnalismus se obrátil ke knihám a výstavám. V dokumentární a žánrové fotografii se objevil nový trend: od jednotlivé fotografie a její série k albu, od alba ke knize. Výrazným příkladem toho byla alba a knihy M. Kozlovského. Oblíbeným se stalo fotografování "skrytou kamerou". Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let však opět došlo k přechodu k inscenované fotografii.¹⁰⁰

---

⁹⁹ Trachun 2014, s. 92

¹⁰⁰ Tamtéž

Koncem 70. let se v komunitě fotoklubů objevily rozdíly. Většina klubů zůstávala na úrovni tradiční fotografie, kde se experimenty omezovaly na skromné manipulace se světlem a chemií. Snímek musel být nebarevný a nesměl vybočovat ze standardů.

Oleksandr Liapin o tom píše ve svém článku z časopisu Antikvar: "V roce 1977 jsem do tehdy jediného kyjevského fotoklubu přinesl svůj cyklus "Ukrajinský lékař" - v charkovském stylu, o kterém jsem tehdy nic nevěděl. Byl jsem okamžitě odsouzen, protože amatérští fotografové hlavního města dbali na čistotu svých řad. Musel jsem KGB vysvětlit, co a proč dělám." ¹⁰¹

Podobné situace vedly k rozštěpení některých klubů, kde vznikaly skupiny, které si kladly složitější umělecké cíle a kriticky vnímaly sovětskou realitu. Mezi nimi vynikali obyvatelé Charkova z regionálního fotoklubu, kteří se v roce 1971 spojili do skupiny "Vremya (Čas)": Borys Mykhailov, Oleh Maliovanyi, Oleksandr Suprun, Jevhen Pavlov, Jurij Rupin, Hennadij Tubalev, Oleksandr Sytnyčenko a Anatolij Makienko. V Záporoží vynikali někteří revolučně smýšlející jedinci, například Volodymyr Filonov, Serhij Nikolajev, Jevhen Kompanyčenko, a ve Lvově to byl Mychajlo Francuzov se svými secesními fotografiemi. Díla každého z těchto umělců byla vnímána jako výzva, jako manifest, a každý z nich vytvořil svůj jedinečný národní tvůrčí produkt. ¹⁰²

V roce 1982 bylo v Kyjevě pět fotoklubů: "Dialog", "Kyjev", "Lybid", "Studio-113" a "Panorama". Rozpad SSSR měl na amatérskou fotografii negativní dopad. Centralizovaný systém fotografických služeb nepříspěl k rozvoji amatérských fotografických dovedností. ¹⁰³

2.3.1. Mykola Kozlovskij

Mykola Kozlovskij byl jedním z klíčových apologetů periodu stagnace (počátek 70. let - polovina 80. let). Jeho fotografie mají daleko k realismu, jsou stoprocentně lesklé. Tovární dělníci jsou vždy ve sněhobílých kabátech, děti jsou vždy čisté a šťastné a sovětské ulice jsou vždy vzorně pohodlné. Tento socialistický ráj existoval pouze na stránkách časopisu "Ogonyok", takže by bylo chybou považovat Kozlovského fotky za čistě reportážní. Jedná se o socialistický realismus a zvláštní formu ikonografie. ¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ Trachun 2014, s. 92

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 99

Fotograf vydal 15 knih a fotoalb, například Přes 15 moří a 2 oceány (1962), Kyjev a Kyjevané (1970), Kyjev (1985) a další. Zúčastnil se výstav v 90 zemích, kde získal více než 20 ocenění. M. Kozlovskij byl zasloužilým pracovníkem kultury Ukrajiny, nositelem Ceny J. Halana a Státní ceny Tarase Ševčenko (1986).¹⁰⁵

Fotografie Kozlovského ze zahraničních cest byly jiné, protože mimo území SSSR se Kozlovskij již nestyděl zobrazovat špinavou realitu. Naopak, pečlivě zdůrazňoval všechny nedostatky kapitalistických zemí a pečlivě sledoval stranickou linii. Hodně cestoval: po Itálii a Francii, Indii a Egyptě, dokonce i po něčem zcela exotickém, jako je Džibutsko a Srí Lanka. O Japonsku dokonce vyšla samostatná fotografická kniha. V ní se Kozlovskij vytasil se zkaženými kapitalisty a "americkou armádou". Mimochodem, z této cesty si přivezl symbolický klíč od Kjóta, který mu osobně předal starosta města.¹⁰⁶

14) Mykola Kozlovskij .Velká Vasylkivská

---

¹⁰⁵ Trachun 2014, s. 100

¹⁰⁶ Tamtéž

15) Mykola Kozlovskij. VDNH

2.4. Charkovská škola nové fotografie

Charkovská škola nové fotografie¹⁰⁷ zaznamenala zásadní průlom v oblasti národního fotografického umění. Její představitelé opustili tradiční socialistickou realistickou fotografii a přiklonili se ke globálním trendům světové fotografie. Charkovští fotografové odmítli glorifikovat úspěchy SSSR a obrátili se k zobrazování každodenního života, přičemž spolu s používáním nových fotografických technik a stylů změnili i svůj tematický přístup. Hlavními autory byli H. Driukov a ateliér V. Hryhorova.¹⁰⁸

G. Driukov, který se hlásil k myšlenkám charkovské avantgardy dvacátých let, zavedl v šedesátých letech do své tvorby lyrický dokument. Patří k nim "Severní zlato", "Schody", cyklus "Roční doby", "Cesta v lese" a další.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ 1970-1990. Umělecké prostředí, které vzniklo v 70. letech 20. století v Charkově, neformální sdružení umělců, kde učení probíhalo v komunikaci mezi staršími a mladšími, v klubech a kavárnách.

¹⁰⁸ Trachun 2014, s. 106

¹⁰⁹ Tamtéž

V 60. letech vznikl ateliér V. Hryhorova, jehož přínos pro fotografii byl významný. Jeho členové zorganizovali skupinu "Vremja" (1971), z níž vzešli inovátoři ukrajinské fotografie, jako byli O. Malovanyi, B. Mykhailov, Y. Pavlov, Y. Rupin, A. Suprun, H. Tubalev a později A. Mokienko. Jejich tvůrčí postoje rezonovaly s tradicemi avantgardy 20. let.¹¹⁰

Členové skupiny Vremja vyvinuli "teorii úderu", podle níž by fotografie měla působit jako úder pěstí. Jinými slovy, požadovala inovativní přístup k reflexi reality, který se distancuje od obecně přijímaných norem. Prosazovali nové formy reflexe vnitřního i vnějšího světa a otevřeně vyjadřovali svůj rebelský postoj ke společnosti. Toto hnutí se stylem podobalo punku, ale bylo prodchnuto myšlenkami dadaismu.¹¹¹

Charkov, prosycený okrajovou proletářskou kulturou a "komunistickou ideologií", se stal snadno dostupným zdrojem tohoto tvůrčího přístupu. I po stalinských represích si město uchovalo duchovní napětí, které našlo výraz v tvorbě skupiny "Vremja" a následných avantgardních fotografů. Symbolem tohoto hnutí se stal Borys Mychajlov, který prolamoval tabu a měnil měřítko "dobrého" a "špatného". Stal se ztělesněním dadaistických ideálů a dosáhl výšin současného umění.¹¹²

Členové skupiny experimentovali s dynamikou prostoru, používali metody zvyšování koncentrace slepých míst a poetizace krajiny. Například O. Suprun používal groteskní "iluzivní" motivy, zatímco E. Pavlov a B. Mychajlov experimentovali s metodou "překrývání" negativů a diapositivů, čímž se přiblížili abstraktní fotografii a postmodernímu myšlení. Výraznými rysy jejich tvorby se staly středověké motivy využívající horizontální rozkládání a vertikální montáž.¹¹³

2.4.1. Borys Mychajlov

Borys Mychajlov, příslušník první generace Charkovské fotografické školy, je dnes jedním z nejznámějších současných ukrajinských umělců na celém světě. Jeho díla jsou součástí sbírek Muzea moderního umění (MoMA) a Metropolitního muzea umění v New Yorku.

Michajlov se ve svých dílech zaměřuje především na palčivé sociální problémy. Jeho objektiv se zaměřuje na každodenní život Charkova v kontextu sovětské reality. Dokládá

---

¹¹⁰ Trachun 2014, s. 106

¹¹¹ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

¹¹² Tamtéž

¹¹³ Tamtéž

to zejména jeho Červená série, která zachycuje pronikání ideologie do veřejné i soukromé sféry. V 70. letech se ukrajinská fotografie stala undergroundovým uměním, ale v 80. letech charkovští fotografové získali mezinárodní uznání a získali přezdívku "druhá ruská fotografie".¹¹⁴

V sérii " Krymský snobismus" se fotograf uchyluje ke grotesce, paroduje módní fotografii a zdůrazňuje bídu sovětského období "stagnace". Projekt "Solná jezera" dokumentuje rekreaci sovětských lidí na továrních rybnících kontaminovaných odpadem a odráží ducha doby a absurditu období perestrojky. Tyto snímky zachycují téma masového vědomí a rozšiřují možnosti dokumentárního umění v jeho portfoliu.¹¹⁵

2.4.2. Jevhen Pavlov

Jevhen Pavlov byl také jedním ze zakladatelů Charkovské fotografické školy. Jeho cyklus Housle (1972) zobrazoval hepening mladých nahých hippie mužů. Tato série byla podle autora "naprosto protikladná celému paradigmatu sovětské fotografie". Když byla v roce 1973 publikována v polském časopise Fotografia, byla v Sovětském svazu vnímána jako ideologická subverze. V roce 2018 vyšla tato série knižně na Ukrajině (celkem 77 snímků).¹¹⁶

Techniku překrývání často používali nejméně tři umělci skupiny Vremja (Michajlov, Maljovanij a Pavlov). Charakteristickým rysem Pavlovových překryvů byla volba originálních obrazů, kde se figurální rámec kombinoval s pomocnými, například s texturou nebo povrchem. Výsledná dvouvrstvá kombinace realistických a abstraktních prvků vytvářela složitý a nejednoznačný obraz.¹¹⁷

Práce Jevhena Pavlova v této technice (Koláže, 1974-1987) se nesnažily vypadat reálně. Apelovaly na představivost a existovaly ve virtuálním, psychologickém prostoru fantasmagorické "potenciální" reality, která otvírala neomezené možnosti významových kombinací.¹¹⁸

---

¹¹⁴ Vysokolian, Olena. "Charkove, kde je tvá tvář?". *Jak Charkovská fotografická škola podkopala sovětský systém*. <https://lyuk.media/city/kharkiv-where-is-your-face-kharkiv-school-of-photography/> [online]

¹¹⁵ Tamtéž

¹¹⁶ Kharkiv school of photography. <https://ksp.ui.org.ua/uk/artists/evgeniy-pavlov/>

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ Kharkiv school of photography. <https://ksp.ui.org.ua/uk/artists/evgeniy-pavlov/>

Přelomovou se stala autorova spolupráce s malířem Volodymyrem Šapošnikovem: výsledkem jejich spolupráce je série malovaných fotografií Společné pole (1996), Parnografie (1998) a Jiné nebe (2007).¹¹⁹

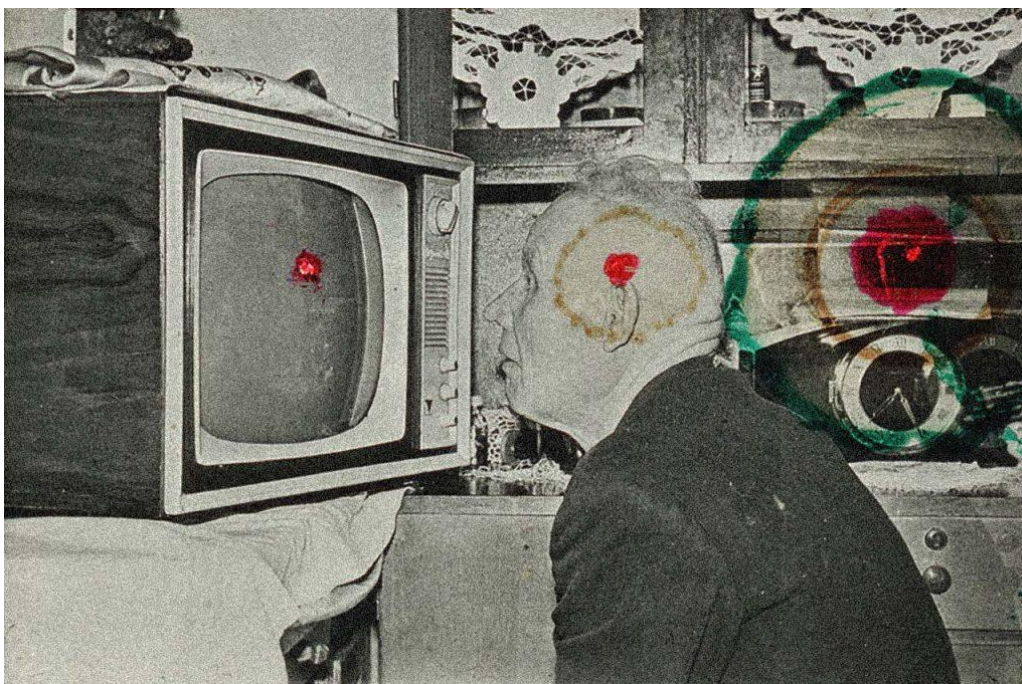
Skupina "Vremja" si získala velkou pozornost západní kritiky a v roce 1989 časopis Photo publikoval článek o sovětské fotografické avantgardě, který upozornil na úspěchy charkovských fotografů.

16) Boris Michajlov, série Červený tisk

---

¹¹⁹ Tamtéž

17) Jevhen Pavlov, "Portrét otce", z cyklu "Totální fotografie"

V roce 1986 se objevila skupina Deržprom, do níž patřili umělci jako S. Bratkov, M. Pedan, L. Pesin, G. Maslov a další. Již v 90. letech však někteří z nich zahájili svou kariéru mimo zemi. Skupina se specializovala na žánrovou fotografii a reportáž.¹²⁰

Ve druhé polovině 80. let začali zahraniční obchodníci s uměním, kurátoři a sběratelé věnovat pozornost Ukrajině a zjistili, že charkovské fotografické hnutí je ve světovém kontextu jedinečné. Mnoho umělců, které toto hnutí povzneslo, opustilo město, a dokonce i zemi. Brzy následovaly výstavy a publikace. Charkovskou fotografii si však s Ukrajinou nikdo nespojoval a považoval ji za "další sovětskou fotografii".¹²¹

2.5. Fotografická generace fotografů v Dněpru

Přibližně ve stejné době se v Dněpru objevila generace fotografů, kteří dávali přednost poetické obrazové fotografii. Semen Prosiak, Oleksandr Feldman, Mark Milov, Jurij Brodskij a Stanislav Polonskij byli ke svým snímkům velmi něžní. Témata, která je zajímala, je vybízela k opatrnému a jemnému zacházení s negativy a k péči o každý výtisk, aby v něm byl cítit život a dech. Svět kolem sebe nejen zaznamenávali, ale také jej vytvářeli, jako by byli lyrickými básníky.¹²²

---

¹²⁰ Trachun 2014, s. 107

¹²¹ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

¹²² Tamtéž

2.6. Sdružení fotografů v Kyjevě

V období perestrojky v Kyjevě, pádu železné opony a rozkvětu tisku se objevil nový fotografický dokument. V roce 1987 vzniklo fotografické sdružení "Pohljad" (1987-1993), jehož členy byli Oleksandr Rančukov, Valerij Rešetniak, Oleksandr Liapin, Oleksandr Hljadelov, Jurij Kosin, Pavlo Paščenko, Vitalij Zaporoženko, Rita Ostrovská, Serhij Hutijev, Serhij Supynskij, Jefrem Lukatskij a Jurij Tuhušev. Fotografové tohoto sdružení otevřeli nový žánr kriminální reportáže (Efrem Lukatskyi), zkoumali složitý, ale také zajímavý svět neformální mládeže, dokumentovali potíže s organizací prvních farem, vysídlení Židů z Ukrajiny (Rita Ostrovska), následky černobylské katastrofy, rozpad SSSR, který vedl k bezdomovectví tisíců dětí (Oleksandr Hlyadelov), stažení vojsk z Afghánistánu (Vitalii Zaporozhchenko) a další významné události. "Vzhljad" jako první získal zmínky v západních publikacích a zahájil velké dokumentární projekty. Fotografové se stávali součástí komunit, o nichž referovali, stávali se jejich součástí. Výstavy sdružení měly obvykle velký úspěch a některé z nich vyvolaly skutečný rozruch, v závislosti na tématu a obsahu.¹²³

2.7. Závěr

Historické události, politické změny a kulturní kontext formovaly nejen tvorbu fotografů, ale i jejich postavení ve společnosti. Fotografie se stala prostředkem propagandy i uměleckým vyjádřením, které odráželo nejen oficiální narativ, ale i různé pohledy a vize jednotlivých tvůrců. Omezení a přísná kontrola měly vliv na tvůrčí svobodu, ale mnozí fotografů dokázali překonat tato omezení a vytvořit významná díla, která jsou dodnes uznávána. Jejich práce obohatila nejen ukrajinskou fotografickou scénu, ale i světovou fotografii, přičemž někteří z nich získali mezinárodní uznání. Navzdory politickým a ideologickým tlakům se fotografie stala důležitým médiem zachycujícím historii, kulturu a společenské změny Ukrajiny v tomto období.

---

¹²³ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

3. Fotografie na ukrajině od její nezávislosti

Ukrajíně trvalo několik let, než získala nezávislost. Proces začal rozpadem SSSR, který se vyznačoval "přehlídkou suverenity", během níž republiky Sovětského svazu vyhlášovaly suverenitu jedna po druhé. Nejnapínavějšími okamžiky pro Ukrajinu byly srpen a září 1991. Dne 24. srpna 1991 přijali poslanci Ukrajinské SSR zákon o nezávislosti.

Dne 4. září 1991 byla nad parlamentem v Kyjevě vztyčena ukrajinská státní vlajka.

Důležitou událostí bylo referendum konané 1. prosince 1991, v němž 90,3 % hlasujících podpořilo vyhlášení nezávislosti, což znamenalo, že země chce opustit Sovětský svaz.¹²⁴

17) Účastníci mítinku vyhazují do vzduchu lidového poslance Levko Lukjaněnka u příležitosti vztyčení státní vlajky na budově ukrajinského parlamentu. 4. září 1991.

Rozpad Sovětského svazu výrazně změnil život našich krajanů. Téma degradace bývalé společnosti "rozvinutého socialismu" se stalo předmětem úvah fotografů i diváků. Dlouhou dobu byly zkoumány sociální a domácí problémy, které se odrážely v tvorbě takových fotografií, jako byli A. Gljadalov, A. Kadnikov, V. Maruščenko, A. Rančukov, B. Michajlov, S. Rudik a další. Na druhé straně rozpad SSSR vedl ke zrušení mnoha

---

¹²⁴ Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. "Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II". Osnovy Publishing, 2022, s.34

ideologických omezení a rozšířil počet lidí hledajících nová témata a přístupy. Fotografové se stále více zajímali o metafyziku.¹²⁵

"Divoká 90. léta" je označení pro období, které ovlivnilo všechny obyvatele postsovětského prostoru. Toto období bylo důležité pro rozvoj zemí regionu. Bylo to období, které zdokumentoval fotograf Efrem Lukatskij.¹²⁶

Na Ukrajině toto období, které formálně začalo rozpadem Sovětského svazu, ve skutečnosti začalo koncem 80. let. Korupce nahloďavala státní instituce jako rez, což znesnadňovalo boj s kriminalitou ze strany orgánů činných v trestním řízení. Bandité zjistili, že řídit státní správu je výhodnější než se věnovat loupežím. Efrem Lukatskij byl svědkem neúspěšných pokusů kyjevské policie čelit organizovanému zločinu. Za každou fotografií se skrýval skutečný příběh, někdy zábavný, ale častěji tragický. Nástup kriminálních živelů k moci určil budoucnost postsovětských zemí na další desetiletí. Ukrajina v současné podobě je živým příkladem tohoto scénáře.¹²⁷

Došlo k výrazné proměně městského fotografického trhu, když se po perestrojce v 80. letech v Kyjevě znovu objevilo mnoho soukromých fotografických ateliérů. Na přelomu dvacátého a jednadvacátého století se objevila studia Exar (O. Kytyorčuk), Studio 16 (I. Haidai), Elite Studio (V. Medynskyi), Studio 88 (I. Turenskyi), Fotokeramik (V. Kun) a Citadela (D. a E. Doroshenkovi). V roce 2002 bylo znovu otevřeno fotoateliér Kyjevsko-pečerské lávry. Většina fotoateliérů se zaměřovala na portrétní fotografii.¹²⁸

Klubové fotografické hnutí pokračovalo ve své činnosti, i když v menším měřítku. V roce 1992 uspořádalo Centrum lidového umění celoukrajinskou konferenci o vývoji fotografického umění, na níž byly předneseny referáty o historii a teorii fotografie (O. Levyckij), fotografické estetiky (V. Lilik) a moderních fotografických technikách (O. Trachun). V prosinci 2005 se konala výstava fotografií věnovaná 25. výročí založení klubu Ikarus.¹²⁹

---

¹²⁵ Trachun 2014, s. 114

¹²⁶ Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. "Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II". Osnovy Publishing, 2022, s.42

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Trachun 2014, s. 114

¹²⁹ Tamtéž, s. 115

Nezávislost Ukrajiny měla na rozvoj fotožurnalistiky významný vliv. Země se stala členem Světové federace fotografického umění, což rozšířilo tvůrčí vazby s mistry ze zahraničí a obohatilo výměnu fotografických výstav. Na pultech obchodů bylo možné zakoupit zahraniční fotografickou literaturu a fotografické vybavení, začaly vycházet domácí fotografické časopisy. K životaschopnosti oboru přispěly pravidelné mezinárodní fotografické veletrhy a specializované fotoateliéry pro módu a reklamu.¹³⁰

Téma fotografie se stalo populárním také v televizi a v médiích. Například v 90. letech 20. století vytvořila televizní stanice TET sérii pořadů o fotografii. K popularizaci ukrajinské fotografie přispěl v roce 2007 pořad "Kultura" Národního rozhlasu, který v dialogu mezi básníkem Ivanem Drachem a spisovatelem Oleksandrem Trachunem pojednával o historii ukrajinské fotografie. To vše přispělo ke zvýšení kvalifikace ukrajinských fotografů.¹³¹

V Kyjevě a Oděse vzniklo mnoho fotogalerií a počet výstav předčil všechna očekávání. Tato města začala přitahovat nejen fotografy, ale i profesionální umělce, kteří se začali věnovat fotografii.¹³²

Oleksandr Liapin popsal změny, které určovaly život umělecké a fotografické společnosti na Ukrajině v 90. letech: "Musíme si uvědomit, že po osmdesátých letech jsme do devadesátých let vstoupili jako nekomerční lidé a nekomerční umělci. Dělali jsme, co jsme chtěli, reagovali jsme na to, co nás nejvíce bolelo, a přijímali jsme to tak, jak to bylo. Byla to naprostá, spontánní, tvůrčí svoboda. A to všechno skončilo s příchodem komerčního aspektu, zahraničních kurátorů a galeristů - oni v nás viděli čerstvou krev a my v nich to samé. Tak jsme se začlenili do kontextu oboru. To byly charakteristiky devadesátých let - příval svobody a hasící přístroj pro trh a instituce."¹³³

V roce 1993 bylo otevřeno Sorosovo centrum současného umění pod vedením kurátorky Marty Kuzmy, která se velmi zajímala o fotografii jako formu současného umění. Poté, co se dozvěděla o živé fotografické scéně v Charkově, pomohla spojit umělce z kyjevské "Parkomuny" a charkovské skupiny vedené Borisem Michajlovem. S Kuzminovou

---

¹³⁰ Trachun 2014, s. 115

¹³¹ Tamtéž, s. 116

¹³² Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

¹³³ Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. "Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II". Osnovy Publishing, 2022, s.8

podporou se umělci ponořili do fotografie a Centrum současného umění financovalo jejich projekty.¹³⁴

Později v Kyjevě Viktor Maruščenko spolu s Valerijem Myloserdovem a Mykolou Trochem otevřeli galerii "Fotonostra" a v roce 1997 Oleksandr Soloviov, Jevhen Solonin a Ihor Oksametnyj uspořádali v Ústředním domě umělců výstavu "Fotosyntéza". Účastníci, mezi nimiž byli Viktor Sydorenko, Jurij Solomko, Vasyl Tsagolov a Ilja Čičkan, předvedli významnou událost ve světě umění.¹³⁵

Tyto události způsobily rostoucí zájem umělců o fotografii. Například série Ilji Čičkana "Spící princové Ukrajiny" šokovala veřejnost dětskými tělíčky ve sklenicích oblečenými do šperků z blešího trhu.¹³⁶

3.1.Valerij Miloserdov

V 90. letech 20. století byla jednou z nejdůležitějších reportáží "Pochod horníků na Kyjev" Valerije Miloserdova, která byla zařazena do cyklu "Opuštění lidé" (1994-1999). Na jaře 1998 horníci v západním Donbasu zahájili mohutnou stávkou kvůli desetiměsíčnímu zpoždění výplaty mezd. Poté, co místní úřady jejich problémy nevyřešily, se tisícíhlavá kolona horníků vydala na 600 kilometrů dlouhý pochod do Kyjeva. Trvalo jim téměř tři týdny, než dorazili do hlavního města. Piketovali u budov Nejvyšší rady, kabinetu ministrů a prezidentské administrativy, pořádali pochody, bohoslužby a jednání s poslanci. Výsledkem bylo splacení jejich dluhů.¹³⁷

"V té době jsem pracoval na seriálu Opuštění lidé (1994-1999) o životě donbaských horníků. A takovou smutnou událost jsem si samozřejmě nemohl nechat ujít. Na hranicích Čerkaské a Kyjevské oblasti jsem potkal konvoj horníků a celý den jsem s nimi šel. Od té doby, co jsem začal pracovat na projektu o hornících, jsem si k nim vytvořil důvěrný vztah. Přestože jsem v konvoji nepotkal nikoho známého, byli velmi přátelští a upřímní a natáčení bylo volné a snadné. Některé záběry se staly samostatnou částí mého hornického fotografického seriálu."¹³⁸

---

¹³⁴ Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. "Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II". Osnovy Publishing, 2022, s.9

¹³⁵ Tamtéž, s.9

¹³⁶ Tamtéž, s.9

¹³⁷ Tamtéž, s. 54

¹³⁸ Tamtéž, s. 54

18) Valerij Miloserdov. Fotografie ze serie "Pochod horníků na Kyjev"

3.2. Alexandr Chekmenev

Oleksandr Čekmenev je jedním z předních ukrajinských dokumentárních fotografů, laureátem a vítězem evropských a mezinárodních fotografických výstav a autorem několika knih. Je členem Ukrajinské fotografické alternativy (UPHA), v roce 2014 získal cenu Grand Prix "Fotograf roku", jeho fotografie byly publikovány v New York Times Lens Blog, Time Magazine, Booth, Guardian a dalších. On je autorem působivého archivu o životě na Donbasu v 90. letech a v roce 2000.¹³⁹

Na svých fotografiích zachytil tektonické změny v ukrajinské společnosti po rozpadu SSSR, které celé generace lidí vyvrhly na sociální okraj. Série "Passport" (1994-1995) začala vznikat v roce 1994, kdy místní vláda v Luhansku rozhodla o vydání ukrajinských pasů všem obyvatelům. Hrdiny této série se stali starší občané a lidé s postižením, kteří se sami nemohli dostat do fotoateliéru. Vizuální drsnost snímků vznikla z touhy zachytit podoby těch, jejichž osudy zůstaly pro stát neviditelné, a to bylo pro autora důležité poslání, které bylo doceněno až po událostech roku 2014, kdy dění na Majdanu přitáhlo pozornost západních zemí.¹⁴⁰

¹³⁹ Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. "Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II". Osnovy Publishing, 2022, s.72

¹⁴⁰ Tamtéž

19) Alexandr Chekmenev Série "Passport" (1994-1995)

Nejznámější z jeho knih je Donbas (fotografie vznikly na počátku 90. let), která reflektuje příčiny humanitární katastrofy, jež se v regionu odehrává dnes. Žádná vláda ani prezident nebyli schopni tento problém vyřešit. Tyto fotografie ukazují životy obyčejných horníků v Luhanské oblasti, kteří jsou ochotni obětovat své životy pro uhlí.¹⁴¹

3.3. Mykola Trokh

Fotograf Mykola Troch, který svého času na Ukrajině nebyl uznáván, je známý po celém světě. S fotografií začal v roce 1986 a od roku 1988 se účastní skupinových výstav. Byl aktivním členem squatu Parkomuna a spolupracoval s časopisem NASH. Troch byl známý svou láskou k aktu, citlivým přístupem ke světu a prosazováním ve své době nejmodernějších názorů.¹⁴²

Přestože jeho talent nebyl na Ukrajině plně doceněn, jeho dílo je známé po celém světě. Jeho první veřejná výstava se konala v roce 1995 a nesla název Pornografie jako zrcadlo života v Muzeu Kyjevské pevnosti. Zde je popis této výstavy Oleksandrem Liapinem v časopise Terra Incognita (č. 5, 1996): "Svět kolem nás může být velmi odlišný, vše záleží na tom, jak ho vnímá umělec. Kyjevský fotograf Troch jej vnímá jako pornografii, tedy

¹⁴¹ „Donbas od Alexandra Čekmeněva“. <https://www.untitled.in.ua/post/donbass-oleksandra-chekmenova> [online]

¹⁴² Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. "Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II". Osnovy Publishing, 2022, s. 210

podle definice sovětského encyklopedického slovníku jako "vulgárně naturalistické obscénní zobrazení sexuálního života...". Pojem "pornografie" v jeho vnímání získal absolutní význam a vztahuje se na všechny aspekty našeho života. Vztah mezi vládou a lidmi je pornografie, průmysl je pornografie, láska je pornografie, umění je také pornografie, sex je pornografie".¹⁴³

20) Mykola Trokh. Pornografie jako zrcadlo života. 1994. Instalace, akce

Mykola Troch ve své fotografické tvorbě kritizoval glorifikaci pornografie, která na počátku 90. let 20. století zachvátila postsovětský prostor. Zdůrazňoval, že fascinace a kultivace porna v kultuře a vnímání diváka postupně vede k sexualizaci všeho kolem nás. Série "XYZ" (1993) odrážela totální odosobnění lidí ve světě porna a sexuální kultury 90. let. Figuríny, masky a školní uniformy symbolizovaly rekvizity, které vlastně převzaly funkce a role účastníků sexuálních aktivit. Bez tužeb, bez emocí a bez citů.¹⁴⁴

3.4. Olexandr Glyadelov

Významnou osobností ukrajinské dokumentární fotografie je fotograf Oleksandr Glyadelov. Pracuje s emotivními tématy, fotografuje výhradně na černobílý film, který si pro malé formáty vyvolává a tiskne sám doma a pro velké formáty ve specializované dílně. Narodil se v Polsku a v prvním roce svého života se přestěhoval do Kyjeva. Vystudovaný optický inženýr pracuje od roku 1989 jako profesionální fotograf. Koncem 80. let se Glyadelov

¹⁴³ Lebeděva, Kateryna. "Troch Trakh Tararakh. Jak Mykola Troch ztroskotal a shořel." <https://amnesia.in.ua/troh> [online]

¹⁴⁴ Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. "Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II". Osnovy Publishing, 2022, s. 97

připojil ke kyjevské fotografické skupině Pohlyad, která se zaměřovala na dokumentární fotografii a nepodporovala sovětský oportunistický přístup k fotožurnalistice. Pod vedením sovětského dokumentárního fotografa Valerije Rešetniaka se skupina proslavila. Jejími členy byli Efrem Lukatskij, Sergej Supinskij, Alexandr Ljapin, Alexandr Rančukov a další, kteří iniciovali četné výstavy a spolupráci se zahraničním tiskem.¹⁴⁵

Glyadelov se zaměřuje na akutní sociální otázky, kterým se věnuje již několik let a snaží se být hlasem pro ty, kteří ho nemají. Prvním takovým tématem byl příběh dětí ulice ukrajinských měst v letech 1996-2002. Fotograf zaznamenával sociálně ohrožené děti v nejšířším slova smyslu, tedy děti z internátních škol, dětských nemocnic, psychoneurologických internátů a vazebních věznic, které se ocitly na ulici. Společnost se snažila před nezletilými dětmi ulice zavírat oči, a chránila se tak před touto hrůzou. Za cyklus "Opuštěné děti" získal v roce 1997 na evropské fotografické soutěži ve Švýcarsku Grand Prix Ukrpressphoto a Hasselblad Award a v témže roce se konala výstava tohoto cyklu. Stala se událostí velkého ohlasu a o tomto sociálním problému se diskutovalo v televizi i v novinách. Díky tomu vznikly malé nevládní organizace, které našly zahraniční grantovou podporu a některé problémy těchto dětí řešily lokálně.¹⁴⁶

Od roku 1997 spolupracuje Oleksandr Gljadyelov s mezinárodním zdravotnickým projektem Lékaři bez hranic a zaznamenává příběhy pacientů s tuberkulózou a dalšími nemocemi v Somálsku, Súdánu, Svazijsku a dalších zemích. Na Ukrajině se věnoval problematice HIV a drogové závislosti se zaměřením na děti. Oleksandr se účastní natáčení vojenských konfliktů a zaměřuje se na život lidí mimo boj. Během války v Donbasu spolupracoval s praporem Donbas, přežil boje u Ilovajsku a byl zraněn. V roce 2020 získal Oleksandr za svůj projekt "Kolotoč" Ševčenkovu cenu za výtvarné umění. Ve svém projevu zdůraznil, že jazyk jeho fotografií je jazykem lidských příběhů v extrémních podmínkách.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ Chomenko, Oleksandr. „Jazyk fotografie“. <https://www.ukrainer.net/mova-fotografii/> [online]

¹⁴⁶ Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. „Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II“. Osnovy Publishing, 2022, s. 114

¹⁴⁷ Chomenko, Oleksandr. „Jazyk fotografie“. <https://www.ukrainer.net/mova-fotografii/> [online]

21) Igor a Sergej, Sergej (na snímku vlevo) zemřel na ulici na podzim roku 2000. Majdan Nezaležnosti.

Kyjev. 1997

V roce 2000 se mnoho fotografů začalo zajímat o staré zobrazovací techniky, jako je kvaš, daguerrotypie, kyanotypie, olejotisk a další. V roce 2009 byla v Kyjevě založena Kyjevská fotografická společnost. Pozicionovali se jako "volné sdružení lidí, kteří jsou nadšenci klasické filmové fotografie a alternativních postupů", pořádají výstavy a workshopy. KFS sdružovala dokumentaristy i fotografy, mezi nimiž působili Ani Zur, Andrij Ušenko a Oleksandr Rančukov.¹⁴⁸

3.5. Viktor Maruščenko

Viktor Maruščenko se narodil v roce 1946 v Novosibirsku a od svých pěti let žije v Kyjevě. Vystudoval Vysokou školu radioelektronickou a Institut potravinářského průmyslu. Začal pracovat v uzavřeném podniku, ale později se rozhodl přejít od elektroniky k fotografii. Začal fotografovat pro noviny "Kultura a život" a poté ukázal své portfolio moskevskému listu "Sovětská kultura".¹⁴⁹

¹⁴⁸ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

¹⁴⁹ Chomenko, Oleksandr. „Jazyk fotografie“. <https://www.ukrainer.net/mova-fotografii/> [online]

V roce 1989, v době vrcholící perestrojky, odešel do zahraničí, do Švýcarska, kde žil až do roku 1997. Během svého působení tam spolupracoval se západními publikacemi a účastnil se fotografických výstav.¹⁵⁰

Později Viktor Maruščenko pracoval pro noviny Den a tiskovou službu Leonida Kučmy. Mezi nejvýznamnější témata jeho práce patří důsledky černobylské havárie, pracovní podmínky nelegálních horníků v opuštěných donbaských dolech a život národní umělkyně Marie Prymačenko.¹⁵¹

Maruščenko věnoval Černobyli asi dvacet výstav na Ukrajině a v dalších evropských zemích, včetně projektu Černobyl vystaveného na Benátském bienále v roce 2001. Zkoumal také životní podmínky horníků v Donbasu, přičemž spolupracoval s rakouským dokumentaristou Michaelem Glawoggerem. Maruščenkovy fotografie byly publikovány ve fotografické knize Smrt dělníka a prezentovány v projektu „Donbas - země snů“.¹⁵²

22) Viktor Maruščenko. Horník vyjíždí na kole z nelegálního dolu v Čisťakovu, zima 2002 nebo 2003.

Fotografie ze série "Donbas - země snů".

---

¹⁵⁰ Chomenko, Oleksandr. „Jazyk fotografie“. <https://www.ukrainer.net/mova-fotohrafii/> [online]

¹⁵¹ Tamtéž

¹⁵² „Kam směřuje ukrajinská fotografie. Archiv Viktora Maruščenka“. <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/3/208877/> [online]

V roce 2005 se objevila mladá generace autorů, kteří se sdružili kolem známého dokumentaristy O. Glyadelova a navázali na myšlenky skupiny "Pohled". Byli to bratři Černyčkinové, Anna Vojtenko, Andrij Lomakin, Mila Těšajeva, Oleksandr Těchynskij, Hennadij Minčenko a další. Pracovali na velkých projektech.¹⁵³

3.6. Anna Voitenko

Anna Voitenko například vytvořila dokumentární projekty zkoumající různé aspekty lidské existence: o lidové kultuře umění a řemesel, o pouličních psech na Ukrajině, natočila seriál o zakarpatské vesnici Iza, o životě v uzavřeném prostředí leprosária v Káhiře a vytvořila fotopříběhy o křesťanské komunitě, která je soustředěna ve městě odpadků v hlavním městě Egypta. Anna Voitenko je autorkou celovečerního dokumentárního filmu *Město*, který byl promítán na místních i mezinárodních festivalech v Kyjevě, Lvově, Kryvém Rihu (Ukrajina) a Káhiře (Egypt), v norském Oslu a Řecku.¹⁵⁴

Alexandr Ljapin popsal Anniny fotografie takto: "Anna fotografuje přísným, asketickým způsobem. Psychologie jejích fotografií je předtuchou apokalypsy, pohledem do nitra jevu, události nebo konkrétního objektu - člověka, předmětu, krajiny... Anna jako mystický gurmánský chirurg vyřezává z nudné každodennosti ty nejchutnější kousky a krmí jimi překvapené lidi."¹⁵⁵

---

¹⁵³ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

¹⁵⁴ „Anna Voitenko”. https://uk.wikipedia.org/wiki/Войтенко_Анна [online]

¹⁵⁵ „Anna Voitenko”. <http://yagallery.com/authors/anna-vojtenko> [online]

23) Anna Voitenko. Ze série "Iza". 2005-2007

Další dokumentární fotograf, Váňa Černyčkin, tři měsíce nepřetržitě zaznamenával život v nemocnici urgentního příjmu, pobýval na místě, žil s pastevci v Karpatech a vytvořil výpravny seriál o jejich neuvěřitelně těžké práci, a Gennadij Minčenko "vyprávěl" o životě slepých dětí v dětském domově. Každý z těchto fotografií má na svém kontě desítky prvotřídních příběhů, ale celosvětová krize tisku zabránila této generaci plně se odhalit a rozvinout.¹⁵⁶

V roce 2006 bylo založeno PinchukArtCentre, jehož cílem je stimulovat tvůrčí procesy v současném umění na Ukrajině, včetně fotografie. O tři roky později charkovský fotograf Misha Pedan, který žije již více než dvě desetiletí ve Švédsku, vytvořil neformální společenství ukrajinských fotografů, které se stalo alternativou k Národnímu svazu fotografů Ukrajiny. Toto sdružení se nazývá Ukrajinská fotografická alternativa a sídlí na Facebooku. UFA sdružuje zástupce všech generací fotografů, včetně známých umělců, jako jsou Roman Pjatkovka, Oleksandr Čekmeněv, Jaroslav Solop, Serhij Melnyčenko, i mladých autorů, kterým UFA posloužila jako odrazový můstek do světa.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

¹⁵⁷ Tamtéž

V roce 2010 obohatil současné ukrajinské umění vznik skupiny Shylo. Její členové (Serhij Lebedynskij, Vladyslav Krasnošček, Vadym Trykoz) používají nejlepší nástroje charkovské fotografické školy - ironii, sarkasmus, cynismus, bezohlednost a absolutní svobodu - a za čtyři roky se stali známými daleko za hranicemi země. Nedávno Serhij Lebedynskij založil Muzeum charkovské školy fotografie. Předtím vznikla muzea fotografie ve Lvově (uzavřeno v roce 1991) a v Chmelnyckém (jde o městské muzeum).¹⁵⁸

Dalším rysem současného fotografického života na Ukrajině od počátku roku 2000 je vznik specializovaných vzdělávacích institucí, včetně těch neformálních. Fotografie se již vyučuje na Univerzitě kultury a Univerzitě Karpenko-Kary, existují nějaké kurzy a školy. Například Kyjevská škola fotografie se zaměřuje na komerční fotografii, Škola současného umění Viktorie Burlaky vnímá fotografii jako součást současného umění a Škola Viktora Maruščenka se snaží uvolnit tvůrčí potenciál studentů a naučit je vytvářet tematické "fotografické příběhy".¹⁵⁹

Události, které se na Ukrajině odehrály po roce 2000, jako byla Oranžová revoluce, Revoluce důstojnosti a události na východě země, poskytly mnoho příležitostí k dokumentaci a analýze prostřednictvím fotografie. Proto se dnes obrovské množství fotografií přesunulo do média dokumentární fotografie, aby světu ukázali drsnou realitu ukrajinského lidu.

3.7.Evgeniy Maloletka

Jedním z nejznámějších fotografů nejen na Ukrajině je dokumentární fotograf Evgeniy Maloletka, který patří mezi nejvýznamnější ukrajinské fotožurnalisty. Natáčel Revoluci důstojnosti a nemocnice během pandemie Covidu a spolupracuje s agenturou Associated Press. Dne 24. února byl spolu s Mstyslavem Černovem v Mariupolu, aby zdokumentoval život města během eskalace vojenského konfliktu v Donbasu. Fotografové tam strávili tři týdny a natáčeli začátek války a bombardování nemocnic ruskými ozbrojenými silami. Maloletkovy fotografie se staly jedním ze symbolů ruské invaze na Ukrajinu v plném rozsahu a udělaly z něj hvězdu.¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/> [online]

¹⁵⁹ Tamtéž

¹⁶⁰ „Evgeniy Maloletka Photography“. <https://www.evgenymaloletka.com/about> [online]

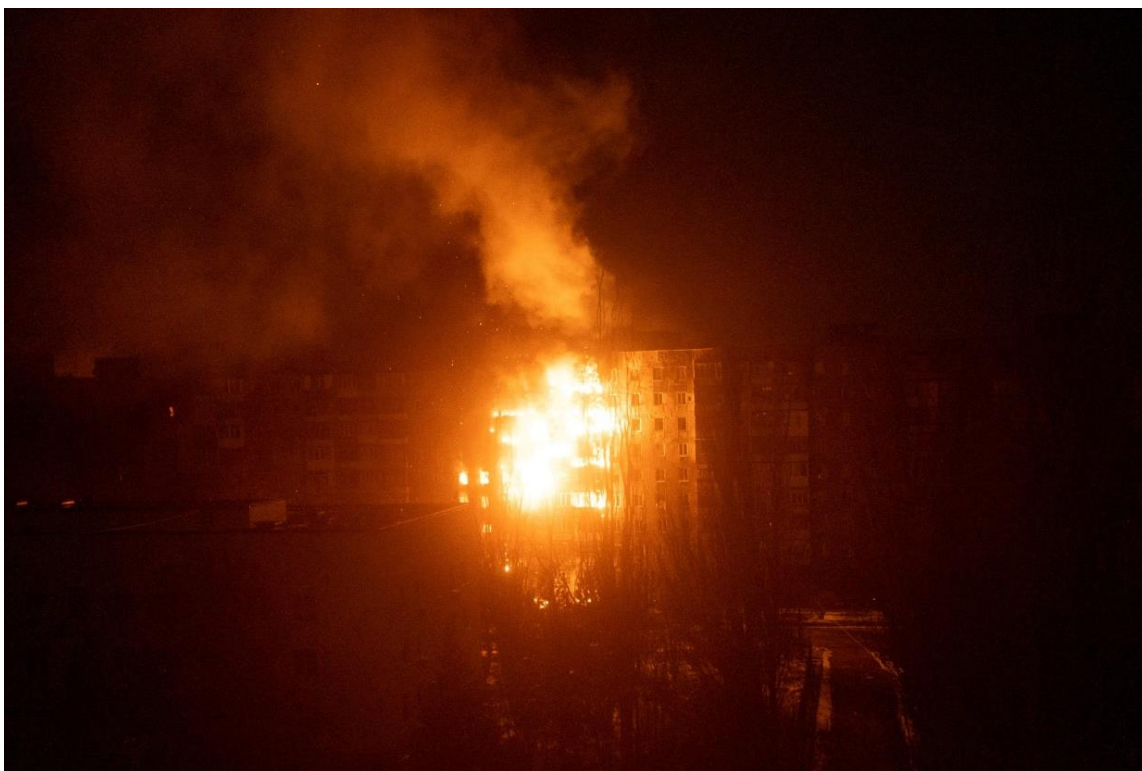
24) Evgeniy Maloletka. Oblehnutí Mariupolu

3.8. Mstyslav Černov

Mstyslav Černov je korespondentem agentury The Associated Press. Za svou práci v souvislosti s válkou na Ukrajině získal Pulitzerovu cenu. Zdokumentoval zločiny v deokupované Buči, následky ostřelování Chersonu a frontovou linii v Charkovské oblasti. Jednou z Černovových nejikoničtějších fotografií bylo hořící pšeničné pole po ruském ostřelování. Také on dříve pokrýval události Revoluce důstojnosti, sestřelení letadla MH-17 a válku v Náhorním Karabachu. V roce 2022 byl zařazen do hodnocení "Lidé NV 2022 v roce války" a "14 písní, fotografií a uměleckých předmětů, které se staly symboly ukrajinského odporu" časopisu Forbes Ukrajina. Videozáznamy z Mariupolu se staly základem filmu 20 dní v Mariupolu, který získal Oscara a cenu BAFTA. Černov je novinářem americké tiskové agentury Associated Press a prezidentem Ukrajinské asociace profesionálních fotografů (UAPF).¹⁶¹

---

¹⁶¹ „Mstyslav Černov“: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mstyslav_%C4%8Cernov [online]

25) Mystyslav Černov. Střelba zasáhla rezidenční budovu

3.9. Vjačeslav Ratynskij

V březnu 2023 jsem měla v Kyjevě možnost setkat se a popovídat si s ukrajinským dokumentárním fotografem a reportérem Vjačeslavem Ratynským. Jeho cesta k fotožurnalistice začala už ve školních letech, kdy aktivně pracoval pro školní noviny. V roce 2007 nastoupil Viacheslav na katedru žurnalistiky Národní univerzity Ivana Franka ve Lvově. "Žurnalistika pro mě byla vždy neoddělitelná od fotografie," řekl. Viacheslav pochází ze Žytomyru a na začátku své kariéry pracoval pro malé médium, kde nejen psal texty, ale také fotografoval a natáčel videa. Později se přestěhoval do Kyjeva a začal pracovat tam.

Práce Viačeslava byly publikovány v mnoha ukrajinských publikacích, jako jsou Ukrajinska pravda, Hromadske, Focus, Forbes, Ukrajinský týden, Reportéři a další, a také v řadě zahraničních publikací, jako jsou Time, The Guardian, The Wall Street Journal, The Washington Post, The Telegraph a mnoho dalších. Je členem Ukrajinské asociace profesionálních fotožurnalistů.¹⁶²

V jednom rozhovoru pro uměleckou galerii v Copengagenu říká: "Zaměřuji se na vyprávění příběhu civilistů, kteří trpí válkou, ale snaží se podporovat armádu, jak jen

---

¹⁶² "Viacheslav Ratynskij". <https://www.viacheslavratynskiy.com/about> [online]

mohou. Chci ukázat i druhou stránku války, která možná není příliš působivá, ale také ne banální. Chci zachytit příběh míst, která byla zničena raketami a bombami - míst, kterými se procházelo nebo která už tisíckrát navštívili. Pevně doufám, že toto je poslední konflikt, který budu muset na Ukrajině natáčet, a můj další velký projekt bude věnován postkonfliktní rekonstrukci, obnově měst a zotavení se z těchto strašných událostí."

¹⁶³<https://www.instagram.com/p/Cc2ar0hodpx/>

Od prvních hodin plnohodnotné invaze pokrýval hlavní události ruské války proti Ukrajině. Před válkou pracoval jako fotoreportér v několika ukrajinských médiích a pokrýval nejvýznamnější události na Ukrajině. Vytvořil dokumentární fotoreportáž "100 okamžiků revoluce důstojnosti" o událostech na Euromajdanu v Kyjevě v roce 2014.

26) Vjačeslav Ratynskij. Obyvatelé Žytomyru se učí házet Molotovovy koktejly v rámci boje proti ruské armádě.

---

¹⁶³ "This is Viacheslav Ratynskij". <https://www.instagram.com/p/Cc2ar0hodpx/> [online]

3.10. Julie Poly

Současná ukrajinská dokumentární fotografie je známá nejen emotivními projekty spojenými s válkou. Jednou ze současných fotografek, která ve své praxi spojuje předchozí zkušenosti s dokumentární a scénickou fotografií, je Julie Poly (umělecký pseudonym ukrajinské fotografky Julie Poliashchenko). Narodila se v roce 1986 ve Stachanově (nyní Kadiivka) v Luhanské oblasti. Interpretuje kulturní a vizuální kódy typické ukrajinské každodennosti. Inspirována projekty Borise Michajlova a svým vzděláním na Charkovské fotografické škole pořídila své první snímky na trhu v Charkově. Dnes patří Julie Poly mezi nejúspěšnější současné ukrajinské umělce. Fotografuje pro módní časopisy jako Vogue, L'Officiel, Harper's Bazaar a mezinárodní kulturní média jako Dazed & Confused, i-D a Jalouse. V roce 2019 se stala finalistkou soutěže LensCulture Emerging Talent Awards a ING Unseen Talent Award.¹⁶⁴

Fotografka zkoumá kulturní a vizuální kódy typické pro ukrajinský každodenní život, přičemž se zaměřuje zejména na témata erotiky, módy a nekonvenčního pojetí krásy. Zdůrazňuje, že její inspirace vychází z "banálních věcí, každodenních událostí, příběhů ze života přátel a mých vlastních zkušeností".¹⁶⁵

"Vlak vypadá jako jednoduchá kovová konstrukce, ale uvnitř je plný života. Zdá se, že je to jen cesta z jednoho bodu do druhého. Ale ve vagonech vlaků ukrajinských železnic existuje samostatný svět a každý, kdo se tam dostane, ví, jaké zákony tam platí. Cestování vlakem na Ukrajině je dokonce poněkud erotické. Téměř nikde jinde na světě nenajdete vyhrazená sedadla, na kterých spolu cestují polonazí lidé." - Takto popisuje fotografka svůj fotografický projekt "Ukrzaliznytsia" v časopise Saliut.¹⁶⁶

Její přístup k fotografii je hravý, vynalézavý a vtipný a rozšiřuje ji do jiných forem a veřejných a společenských prostor. Od tvorby karetní hry s fotografiemi až po tvorbu editorialů pro reklamy prodchnuté pasivně-agresivním, konfrontačním stylem módy, komediální citlivost fotografky si bere na mušku intenzivní banalitu a často jízlivý režim života v současné východní Evropě.¹⁶⁷

---

¹⁶⁴ „Julie Poly“. <https://www.lensculture.com/julie-poly> [online]

¹⁶⁵ Tamtéž

¹⁶⁶ Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. "Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II". Osnovy Publishing, 2022, s. 136

¹⁶⁷ „Julie Poly“. <https://www.lensculture.com/julie-poly> [online]

27) Julie Poly. Lena a Alyona. Lvov-Ivano-Frankivsk

3.11. Taras Bychko

Za zmínku stojí také Taras Bychko. Je to fotograf ze Lvova, spoluzakladatel ukrajinské skupiny Street Photography, člen mezinárodního kolektivu Little Box Collective a ambasador společnosti Fujifilm na Ukrajině. Je známý svými pouličními a dokumentárními fotografiemi, které byly oceněny na mnoha mezinárodních soutěžích, jako jsou Leica street photo, Miami Street Photo Festival, London Photo Festival a Documentary Family Awards. Tarasova práce je zařazena do publikace "100 Great Street Photographs" (2017). Sám autor svůj styl popisuje jako fotografii života, zachycuje všechny zajímavé detaily svého okolí, chce zprostředkovat život v celé jeho rozmanitosti a zachytit kouzlo okamžiku. V roce 2016 založil pouliční kolektiv «380 Collective», jehož cílem je rozvoj a propagace ukrajinské pouliční fotografie.¹⁶⁸

Jeden z jeho projektů se jmenuje „Out of Time“. Při práci na tomto projektu Taras Bychko cestoval po celé Ukrajině a snažil se divákovi ukázat čas, který jako by zamrzl v 60., 70. a 80. letech. Tato místa jsou v podstatě dědictvím sovětského režimu, který se zdánlivě na podvědomé úrovni diverzifikoval a nadále existoval navzdory ekonomickým, kulturním a

¹⁶⁸ „Taras Bychko“. <https://streetphotographersfoundation.com/taras-bychko/> [online]

společenským změnám kolem něj. "Out of Time" je projekt o "minulosti", která by měla být smetena modernou. Všechny fotografie byly pořízeny v letech 2018 až 2020.¹⁶⁹

28) Taras Bychko. Ze serie „Out of Time“

Taras Bychko a Volodymyr Demkiv začali spolu nahrávat podcast FotoAtelier, kde mluví o fotografii, čímž popularizují fotografii jako silnou formu vyjádření, povzbuzují své čtenáře, aby se na svět dívali jinou optikou, a podnítili jejich vášeň pro zachycení nezapomenutelných okamžiků.

3.12. Závěr

Současná ukrajinská dokumentární fotografie ohromuje svou rozmanitostí a hloubkou obsahu. Ukrajínští dokumentaristé zahrnují širokou škálu témat, od politických událostí a sociálních problémů po kulturní aspekty a každodenní život. Je patrný vliv historických událostí - problematických 90. let, Euromajdanu, války na současnou ukrajinskou dokumentární fotografii. Po získání nezávislosti ukrajínští fotografové obdrželi větší svobodu vyjádření. Stali se svobodnějšími ve vyjádření svých myšlenek a vizí prostřednictvím fotografie, což vedlo k větší rozmanitosti stylů a tematiky jejich prací. Fotografové se více zaměřili na témata, která byla dříve omezena nebo cenzurována, jako je národní identita, náboženství, korupce, sociální problémy apod. Nicméně někteří z nich

¹⁶⁹ Bychko, Taras. „Taras Bychko Photography“. <https://bychko.com/out-of-time> [online]

stále pokračují v dokumentaci dědictví a kulturních tradic Ukrajiny, avšak s novým pohledem a moderními přístupy. S rozvojem internetu a sociálních médií získali ukrajinští fotografové možnost snadno šířit své práce na mezinárodní úrovni a interagovat s kolegy z celého světa.

Umění vytvořené Ukrajinci je stále častěji zaznamenáváno za hranicemi. S nástupem plnohodnotné invaze začaly zahraniční média a umělecké galerie stále více věnovat pozornost ukrajinskému umění.

Závěr

Moje bakalářská práce názorně ilustruje vývoj fotografie na Ukrajině od jejího zrození do současnosti a její propojení s politickými, kulturními a technologickými aspekty. Přestože původní tvrzení o minimálním spojení s ukrajinskou kulturou může být zčásti pravdivé v kontextu dominance zahraničních fotografů a politických realit té doby, analýza ukazuje existenci místních fotografů, kteří aktivně propagují a zachycují ukrajinskou identitu a každodenní život. Rozdíly ve vývoji fotografie na západě a východě Ukrajiny podtrhují vliv západní Evropy versus ruského impéria, přičemž oba regiony ovlivňovaly kulturní a technologické trendy v různé míře. Navzdory politickým omezením se fotografie stala důležitým nástrojem zachycujícím historii a kulturu Ukrajiny. Současná ukrajinská dokumentární fotografie reflektuje rozmanitost témat a hloubku obsahu, od politických událostí a sociálních problémů po kulturní aspekty a každodenní život. Ukrajinské fotografové a fotografky získali po dosažení nezávislosti větší svobodu vyjádření, což vedlo k větší rozmanitosti jejich prací. Díky rozvoji internetu a sociálních médií mají ukrajinští fotografové možnost snadno šířit své práce na mezinárodní úrovni a interagovat s kolegy z celého světa. Tímto způsobem se ukrajinské umění stává stále viditelnějším na mezinárodní scéně.

Praktická část

Nezlomné (Invincible)

Život Ukrajinců už nikdy nebude takový jako před válkou. Nebezpečí jim bude vždy dýchat na záda a nedovolí jim plně se uvolnit. Ale navzdory "temnotě", která obklopuje města, lidé nadále přinášejí světlo do tohoto světa. Mnoho lidí, které jsem během cesty potkal, bylo připraveno pomoci, vyměnit si vřelá slova a popřát mi vše dobré. Studentky Kyjevské městské akademie cirkusového a varietního umění si v krytu za zvuku sirén hráli s panenkami. Talentovaný Volod'a se dál věnoval tomu, co ho bavilo - výrobě skleněných výrobků z recyklovaného skla - a po našem setkání vstoupil do armády. Můj dědeček nadále vede kurzy vzpírání pro své studenty a neustále cestuje na soutěže. Život jde dál, Ukrajinci se nevzdávají, všichni vědí, že se nemohou zastavit, každý z nás může pomoci přiblížit naše vítězství. Proto věřím, že ukrajinský národ je nezlomný.

Project "Nezlomné" odhaluje jak "jasné", tak "temné" stránky každodenního života Ukrajinců během války. S využitím světla, stínů a palety barev jsem chtěla vyjádřit atmosféru, kterou jsem zažila během své cesty na Ukrajinu.

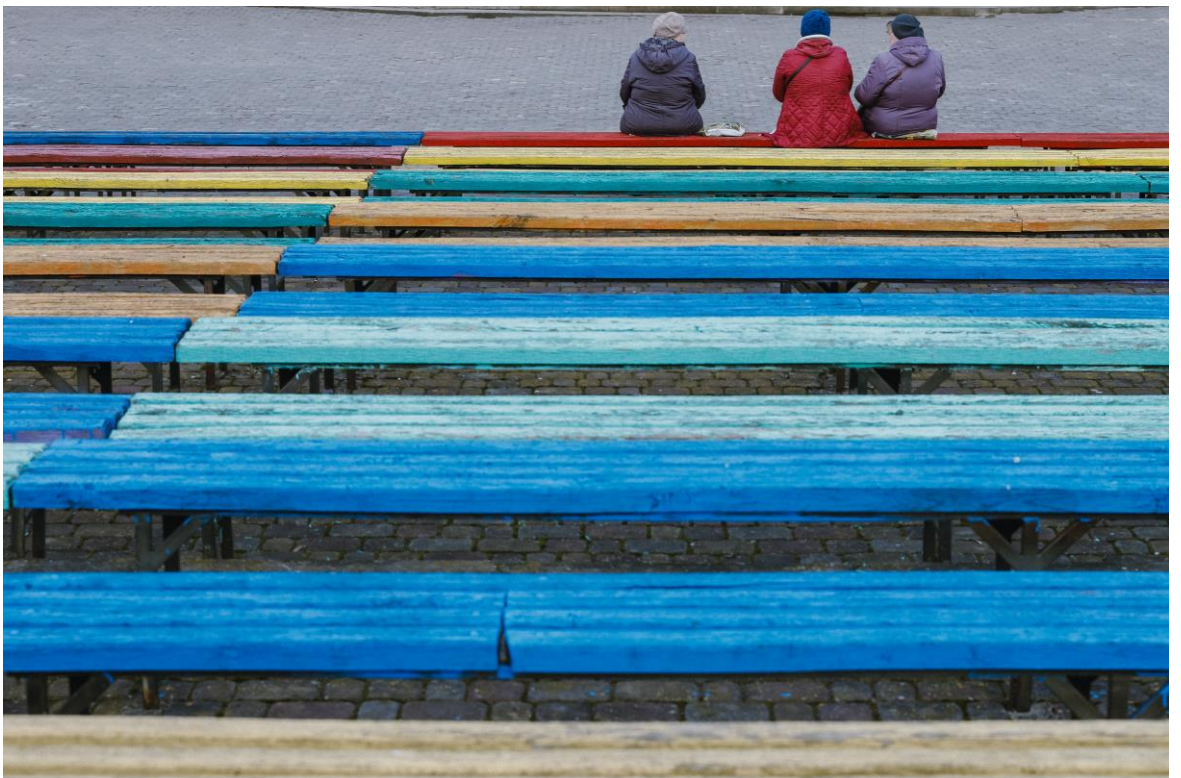
Fotografie zachycují různá města, včetně mého rodného Ternopilu, impozantní metropole Kyjeva a odvážného městského centra Irpinu, označeného jako město hrdinů.

Seznam použité literatury

Annichev, A. „Fotografie pro paměť potomků. Na prahu mezinárodního filmového festivalu “Charkovské šeríky”. *Vremja* 2014

Chervinska, N., Kopylova, H., Hleba, H. *Saliut. Ukrainian photography magazine. 90s issue II*. Osnovy Publishing, 2022

Didur, Leonid *Vinnytsia Region in Photos. A Retrospective View*. Vinnytsia: Edelweiss a K, 2013

Gorevalov, S. „Fotoreportéři a dokumentární fotografie druhé světové války (k 70. výročí Velkého vítězství).“ *Vědecké poznámky Institutu žurnalistiky*. Roč. 54, leden. - březen. 2014. S. 192-195.

Hrushytska, I. *Vývoj fotografie v ukrajině (1839 - první polovina dvacátého století)*. Vědecké práce Fakulty historie Záporožské národní univerzity, 2014, číslo 41

Kocián, Jiří. „*Daniela Mrázková. Kurátorská činnost s akcentem na fotografie ze Sovětského svazu*“. Bakalářská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě. Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě. Institut tvůrčí fotografie, 2021

Máček, Václav. *History of European Photography. Volume 2, 1900-1938. 2 Vols*. Bratislava: Central European House of, 2010

Pavlovskij V., Mykolajevyč R., Pežanskij M. *Photography... // Encyclopaedia of Ukrainian Studies: Slovníková část* / Ed. by V. Kubyovych. Paris; New York, 1980.

Serhiy Horevalov, Natalia Zykun. *Photography and Development of Photo Industry in Ukraine: History and Modernity (to the 180th Anniversary of Photography)*. Scientific Notes of the Institute of Journalism 2020

Sontag, Susan a Vančát, Pavel. *O fotografii*. Praha: Paseka 2002

Trachun, Olexandr. *History of Ukrainian Photography of the XIX-XXI Centuries*. Kyiv: BaltiaDruk 2014

Seznam internetových zdrojů

“Kyjevská společnost amatérských fotografů "Daguerre". <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [online] [cit. 2024-02-05]

<https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D1%84%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D0%B2-%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2_%C2%A%D0%94%D0%B0%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%B2&oldid=39010175>

“This is Vyacheslav Ratynskiy”. <https://www.instagram.com/> [online] [cit. 2024-02-18]
<<https://www.instagram.com/p/Cc2ar0hodpx/>>

„Donbas od Alexandra Čekmeněva“. <https://www.untitled.in.ua/> [online] [cit. 2024-04-11]
<<https://www.untitled.in.ua/post/donbass-oleksandra-chekmenova>>

„Mstyslav Černov“. <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [online] [cit. 2024-02-18]
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Mstyslav_%C4%8Cernov>

„Ukrajinské země jako součást ruské a rakousko-uherské říše.“ <https://studies.in.ua/> [online] [cit. 2024-02-05] Dostupné z <https://studies.in.ua/histor_ukr/1121-tema-6-ukrayinsk-zeml-u-sklad-rosyskoyi-ta-avstro-ugorskoyi-mpery-knec-hv-pochatok-xx-st.html>

Hleba, Halyna. „Mimo rámec. Ukrajinské fotografky 20.Století“. [online] [cit. 2024-03-18]
<<https://supportyourart.com/>
<https://supportyourart.com/specialprojects/researchplatform/photo-women/>>

Kocherzhuk, Myroslava. „Fotograf Alexander Kibler“. <https://dzerkalo.media/> [online] [cit. 2024-02-05] <<https://dzerkalo.media/article/znaniy-kolomiyskiy-fotograf-aleksandr-kibler-foto> >

Lazanska, Tamara. „Chersonská oblast.“ <http://history.org.ua/> [online] [cit. 2024-03-03]
<http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Khersonska_huberniia>

Lehin, Sofia. "První výstava ukrajinské amatérské fotografie ve Lvově. Jak to vypadalo?". <https://photo-lviv.in.ua/> [online] [cit. 2024-02-05] <<https://photo-lviv.in.ua/persha-vystavka-ukrainskoi-amatorskoi-fotografii-u-lvovi-yak-tse-bulo/>>

Lyapin, Oleksandr. "Ukrajinská fotografie v zrcadle času". <https://antikvar.ua/> [online] [cit. 2024-02-26] Dostupné z: <<https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/>>

Maloletka, E. „Evgeny Maloletka Photography“. <https://www.evgenymaloletka.com/store> [online] [cit. 2024-03-18]< <https://www.evgenymaloletka.com/about>>

Ratynskiy, V. „Viacheslav Ratynskiy“. <https://www.viacheslavratynskiy.com/> [online] [cit. 2024-02-18] <<https://www.viacheslavratynskiy.com/about>>

Simchuk, Oleksandr. "Světelná malba pro paměť. Jak začínala ukrajinská fotografie". <https://amnesia.in.ua/> [online] [cit. 2024-02-04] <<https://amnesia.in.ua/early-photographers>>

Ukrajinská Pravda. Život. „Kam směřuje ukrajinská fotografie. Archiv Viktora Maruščenka“. <https://www.pravda.com.ua/> [online] [cit. 2024-03-18] <<https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/3/208877/>>

Vorobkalo, Dzvinka. „Ukrajinská fotografie Lvova v osobnostech. Portrét číslo devět: Jaroslav Savka“. <https://photo-lviv.in.ua/> [online] [cit. 2024-02-20] <<https://photo-lviv.in.ua/ukrayinska-fotografiya-lvova-u-personalياهو-portret-devyatyy-jaroslav-savka/>>

Obrazová příloha:

Obr. č. 1. Dostupné z: <<https://photo-lviv.in.ua/metr-yuzef-eder-odyn-z-batkiv-lvivskoji-fotografiji/>>

Obr. č. 2. Dostupné z: <<https://sztukipiekne.pl/wirtuoz-fotografii-henryk-mikolasch/>>

Obr. č. 3. Dostupné z: <<https://photo-lviv.in.ua/mykola-senkovskyy-abo-svitlyvets-shcho-proslavyv-ukrainu/>>

Obr. č. 4. Dostupné z: <<https://photo-lviv.in.ua/mykola-senkovskyy-abo-svitlyvets-shcho-proslavyv-ukrainu/>>

Obr. č. 5. Dostupné z:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%8E%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82_%28%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%29>

Obr. č. 6. Dostupné z: <<https://prolviv.com/blog/2017/11/08/meshkantsi-podillia-na-foto-1886-roku/>>

Obr. č. 7. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Franc_Mezer>

Obr. č. 8. Dostupné z: <<https://spraga.info/2021/06/03/starij-kiiv-na-foto-hto-voni-pershi-fotografi/>>

Obr. č. 9. Dostupné z:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%99%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BF_%D0%A6%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>

Obr. č. 10. Dostupné z: <[https://amnesia.in.ua/early-photographers#:~:text=%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20\(1850%2D1920\),%2C%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B6%D0%B0%D0%BB%D1%8C%2C%20%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%B2.](https://amnesia.in.ua/early-photographers#:~:text=%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20(1850%2D1920),%2C%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B6%D0%B0%D0%BB%D1%8C%2C%20%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%B2.)>

Obr. č. 11. Dostupné z:

<https://www.facebook.com/dnabb.org/posts/%D1%81%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%8F%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BA-%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%97-%D1%81%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%8F%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BA-%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%96-%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BC-%D0%BA%D0%BE%D1%81%D0%B0%D1%80%D0%B5/5275030362612594/?locale=ms_MY>

Obr. č. 12. Dostupné z: <<https://antikvar.ua/ukrayinska-fotografiya-v-dzerkali-chasu/>>

Obr. č. 13. Dostupné z: <https://supportyourart.com/specialprojects/researchplatform/photo-women/?fbclid=IwAR39gOq8DDnWK_aEDK2lgFLhglSC6PpxCa-pLvD6E4nYgMM0t2I13vk5xhg>

Obr. č. 14. Dostupné z: <<https://amnesia.in.ua/kozlovsky-photo>>

Obr. č. 15. Dostupné z: <<https://amnesia.in.ua/kozlovsky-photo>>

Obr. č. 16. Dostupné z: <<https://lyuk.media/city/kharkiv-where-is-your-face-kharkiv-school-of-photography/>>

Obr. č. 17. Dostupné z: <<https://lyuk.media/city/kharkiv-where-is-your-face-kharkiv-school-of-photography/>>

Obr. č. 18. Dostupné z: <<https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/08/24/152828/>>

Obr. č. 19. Dostupné z: <<https://reporters.media/pasport/>>

Obr. č. 20. Dostupné z: <<https://archive.pinchukartcentre.org/works/troh-mikola1994-pornografiya-dzerkalo-n>>

Obr. č. 21. Dostupné z: <<https://birdinflight.com/ru/portret/aleksandr-glyadelov.html>>

Obr. č. 22. Dostupné z: <<https://reporters.media/donbas-krayina-mrij/>>

Obr. č. 23. Dostupné z: <<https://reporters.media/iza/>>

Obr. č. 24. Dostupné z: <<https://www.worldpressphoto.org/collection/photo-contest/2023/Evgeniy-Maloletka/1>>

Obr. č. 25. Dostupné z: <<https://www.mstyslav.com/the-siege-of-mariupol>>

Obr. č. 26. Dostupné z: <<https://www.reuters.com/news/picture/in-pictures-ukrainians-train-to-fight-wi-idUSRTS5XECY/>>

Obr. č. 27. Dostupné z: <<https://www.lensculture.com/articles/julie-poly-ukrzaliznytsia>>

Obr. č. 28. Dostupné z: <<https://lfi-online.de/en/stories/taras-bychko-out-of-time-14676.html>>